

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU

**MAANPUOLUSTUSTOIMIJUUDEN VAIKUTUS MAANPUOLUSTUS-
SUHTEESEEN**

Pro gradu -tutkielma

Yliluutnantti
Tuomo Vilpponen

SMOHJ15
Ilmasotalinja

Maaliskuu 2022

Kurssi SMOHJ15	Linja Ilmasotalinja
Tekijä yliluutnantti Tuomo Vilpponen	
Opinnäytetyön nimi Maanpuolustustoimijuuden vaikutus maanpuolustussuhteeseen	
Oppiaine, johon työ liittyy Sotilassosiologia	Säilytyspaikka Maanpuolustuskorkeakoulun kirjasto
Aika Maaliskuu 2022	Tekstisivuja 51 Liitesivuja 11
<p>TIIVISTELMÄ</p> <p>Tässä tutkielmassa on tutkittu suomalaisten maanpuolustussuhdetta. Maanpuolustussuhde on teoreettinen malli, joka on kehitetty kuvaamaan paremmin kansalaisten suhdetta maanpuolustukseen. Maanpuolustussuhde rakentuu kahdesta tasosta, joista toinen koostuu maanpuolustusluottamuksesta, -asenteista. -toimijuudesta ja -osaamisesta. Toinen taso koostuu yksilön kiinnittymisestä yhteiskuntaan, uhkakäsityksistä ja kokemuksesta valtiosta puolustamisen arvoisena. Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, onko maanpuolustustoimijuudella yhteyttä maanpuolustusluottamukseen ja -asenteisiin.</p> <p>Aineistona tässä tutkimuksessa käytettiin vuonna 2018 teetettyä kyselyä, jonka vastaajapopulaatioksi saatiin 1667. Kysely oli rakennettu maanpuolustussuhdeteorian pohjalta ja osaltaan kyselyn tarkoitus oli myös testata maanpuolustussuhdeteoriaa ja sitä, onnistuuko kysely operationalisoimaan teorian mukaiset osa-alueet kysymyksiksi. Kyselyn pohjalta on tehty myös muita tutkielmia, jotka esitellään tässä työssä. Kyselyn tuloksia on analysoitu klusterianalyysin keinoin, jolloin on saatu muodostettua vastaajapopulaatiosta klustereita maanpuolustustoimijuuden perusteella. Näiden klusteriryhmien maanpuolustusasenteita, -luottamusta, -toimijuutta sekä suhtautumista yksilön etuihin suhteessa valtion etuihin on verrattu keskenään varianssianalyysin keinoin.</p> <p>Maanpuolustustoimijuuden havaittiin vaikuttavan maanpuolustusasenteisiin, -luottamukseen, tietoisuuteen maanpuolustuksesta ja osallistumismahdollisuuksista sekä suhtautumiseen yksilön etuun suhteessa valtion etuun. Toisaalta osittain selitysvoima jäi heikoksi. Asenne puolustuksen resursseihin ja henkilökohtaiseen osallisuuteen selittyi heikosti maanpuolustustoimijuudella ja asenne asevelvollisuuteen keskinkertaisesti. Maanpuolustusluottamus selittyi myös heikosti maanpuolustustoimijuudella. Tietoisuutta maanpuolustuksesta ja osallistumismahdollisuuksista maanpuolustustoimijuus selitti hyvin. Suhtautumista yksilön etuun suhteessa valtion etuun maanpuolustustoimijuus selitti heikosti. Kaikilla selityksillä oli kuitenkin tilastollinen merkitsevyys.</p> <p>Tuloksien perusteella voitiin hylätä tutkimuksen nollahypoteesit ja todeta maanpuolustustoimijuuden olevan yhteydessä asenteeseen puolustuksen resursseihin ja henkilökohtaiseen osallisuuteen, asenteeseen asevelvollisuudesta, maanpuolustusluottamukseen, tietoisuuteen maanpuolustuksesta ja osallistumismahdollisuuksista sekä suhtautumiseen yksilön etuun suhteessa valtion etuun.</p> <p>Tutkielma todentaa osittain maanpuolustussuhde-teorian paikkaansa pitävyyttä, mutta todennäköisesti parempiin tutkimustuloksiin päästäisiin aiemmin laadittua teoriaan pohjautuvaa kyselyä kehittämällä. Tässä tutkimuksessa muodostettujen klusterien muodostamiseen jouduttiin käyttämään apuna teoriapohjaista erottelua yhden ryhmän osalta, sillä se oli perusteltua teorialähtöisesti, vaikka klusterianalyysi ei tätä tukenut. Näin ollen voisi olla perusteltua, että maanpuolustustoimijuuden ryhmittelyn perusteena käytettäisiin yhtä hyvin rakennettua kysymystä, jonka avulla voitaisiin sitten tutkia maanpuolustustoimijuuden vaikutusta maanpuolustussuhteeseen.</p>	
<p>AVAINSANAT Sotilassosiologia, maanpuolustussuhde, maanpuolustustahto, maanpuolustustoimijuus, maanpuolustusasenne, maanpuolustusluottamus, maanpuolustusosaaminen</p>	

SISÄLLYS

1.	JOHDANTO	1
2.	SUOMALAISTEN JA MAANPUOLUSTUKSEN VÄLINEN YHTEYS	2
2.1.	Maanpuolustustahto	2
2.2.	Maanpuolustussuhteen käsite	4
2.2.1.	Suomalaisten suhde maanpuolustukseen	6
2.3.	Aiemman suomalaisen tutkimuksen yhteenveto	13
3.	TUTKIMUSONGELMA JA METODOLOGIA	15
3.1.	Tutkimusongelma	15
3.2.	Tutkimushypoteesi	16
3.3.	Kyselyn toteuttaminen	18
3.4.	Analyysikeinot	20
4.	TULOKSET	22
4.1.	Vastaajapopulaation kuvaus	22
4.2.	Maanpuolustustoimijuus-ryhmät	24
4.3.	Maanpuolustusfaktorit	33
4.4.	Toimijuuden yhteys maanpuolustusluottamus- ja maanpuolustussuhdefaktoreihin	35
5.	POHDINTA	39
5.1.	Keskeisimmät johtopäätökset	40
5.2.	Maanpuolustustoimijuus	42
5.3.	Maanpuolustustoimijuusryhmien ja maanpuolustusryhmien erot ja yhteneväisyydet	45
5.4.	Tutkimuksen luotettavuus	49
5.5.	Jatkotutkimus	50

LÄHTEET

LIITTEET

MAANPUOLUSTUSTOIMIJUUDEN VAIKUTUS MAANPUOLUSTUS-SUHTEESEEN

1. JOHDANTO

Laki puolustusvoimista määrittää Puolustusvoimien tehtävät. Yksi näistä tehtävistä on Suomen sotilaallinen puolustaminen, jonka osana Puolustusvoimien tehtävänä on mm. edistää maanpuolustustahtoa (Laki puolustusvoimista 2007/551§ 2).

Suomalaisessa keskustelussa suomalaisten ja maanpuolustuksen välistä yhteyttä yleensä kuvaataankin maanpuolustustahdolla. Tämä on ymmärrettävää, sillä voidaan nähdä suomalaisen asevelvollisuusarmeijan uskottavuuden kumpuavan merkittävältä osin kansalaisten maanpuolustustahdosta (esim. Nokkala 2012; Sinkko 2012).

Kuitenkin pelkän maanpuolustustahdon mittaaminen ja tutkiminen on nähty yksipuoliseksi tavaksi kuvata kansalaisten ja maanpuolustuksen välistä yhteyttä. Tärkeää onkin ymmärtää, että maanpuolustustahdosta puhuttaessa liikutaan usein arkikielisen määrittelyn ympärillä ilman tarkempaa yhteiskuntatieteellistä määrittelyä. (Sinkko 2015, 150.)

Vaikka maanpuolustustahdon edistäminen on Puolustusvoimien tehtävä, on mielenkiintoista, ettei tälle termille näyttäisi olevan olemassa yleisesti hyväksyttyä tarkkaa määritelmää. Kuten tämän tutkielman kirjallisuuskatsauksesta käy ilmi, on tiedeyhteisössä siirrytty maanpuolustustahdon yksiselitteisestä mittaamisesta kohti ilmiön laajempaa jäsentämistä ja tutkimista.

Tätä laajempaa ilmiötä kuvantamaan on kehitetty maanpuolustussuhteen teoriakäsite. Tämän käsitteen avulla voidaan laajemmin ymmärtää yksilön suhdetta maanpuolustukseen, jonka osana maanpuolustustahto voidaan nähdä. Näin ollen on perusteltua, että ilmiötä tulee tutkia tarkemmin, jotta Puolustusvoimilla olisi paremmat edellytykset kehittää kansan maanpuolustustahtoa.

2. SUOMALAISTEN JA MAANPUOLUSTUKSEN VÄLINEN YHTEYS

2.1. Maanpuolustustahto

Maanpuolustustahdon mittarina käytetään usein Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunnan (MTS) teettämää kyselytutkimusta, jossa kysytään suomalaisten maanpuolustustahdosta. Tästä tutkimuksesta usein nostetaan esiin vastaukset kysymykseen ”Jos Suomeen hyökätään, niin olisiko suomalaisten mielestänne puolustauduttava aseellisesti kaikissa tilanteissa, vaikka tulos näyttäisi epävarmalta?” MTS ja sen edeltäjä Henkisen maanpuolustuksen suunnittelukunta (HMS) ovat tehneet kyselytutkimuksia, joiden osana ko. kysymys on ollut jossain muodossa jo 60-luvulta asti (MTS 2006). Myös Puolustusvoimien varusmiehille suuntaamassa palveluksen loppukyselyyn, sekä henkilökunnan työilmapiirikyselyihin on sisällytetty ko. kysymys.

Vaikka kysymyksen tuloksien pohjata tehdään laajaa uutisointia aiheesta ja kiivastakin poliittista keskustelua, nähdään kysymyksen yksiselitteinen tulkinta maanpuolustustahdon mittarina hyvinkin ongelmallisena (mm. Kaarkoski, Tallberg & Villman, 2020, 173-174; Tallberg 2019; Tallberg, Puustinen & Kosonen 2018, 79). Yksiselitteiseen tulkintaan on liitetty ainakin kolme ongelmaa. Moniulotteisen ilmiön kuvaaminen ja mittaaminen yhdellä kysymyksellä on niistä ensimmäinen. Toisekseen voidaan pohtia, nähdäänkö kysymys eri valossa kuin silloin, kun kysymystä on ensimmäisen kerran kysytty ja ovatko tulokset näin keskenään vertailukelpoisia. On ymmärrettävä, että maailma ja näin ollen uhkakuvat ovat 50 vuoden aikana muuttuneet merkittävästi. Kolmanneksi maanpuolustustahdon on käsitteenä nähty ohjaavan vahvasti keskustelua kansalaisten ja maanpuolustuksen välisestä suhteesta, jossa maanpuolustustahto on vain yksi osa-alue. (Kaarkoski ym. 2020, 174 ja 182-190; Tallberg 2019.)

Jos tarkastellaan kysymystä itsessään, nähdään sen sisältävän jo ristiriidan siitä, mihin uhkaan tulisi vastata aseellisesti. Kuvitellaan vaikka tilanne, jossa valtiollinen toimija suorittaa kyberhyökkäyksen Suomen elintärkeitä toimintoja kohtaan, kuten vaikkapa terveydenhuolto, sähköntuotanto ja verkkoyhteydet. On vaikea kuvitella, että suurin osa suomalaisista haluaisi tässä tilanteessa vastata aseellisesti kyberhyökkäykseen. Kysymyksenasettelulla on kuitenkin mitä ilmeisemmin haettu vastausta aseelliseen puolustautumiseen aseellisessa konfliktissa. Siitä huolimatta kysymyksessä on tulkintaristiriidan mahdollisuus. Tämän kaltaiseen uhkakuviin muuttumiseen viittaa myös Tallberg (2019) sekä Kaarkoski ym. (2020) haastattelemat henkilöt.

Pelkän yksittäiseen kysymykseen keskittymisen sijaan tulisi myös tarkastella kansalaisten suhtautumista maanpuolustukseen ja mielipiteiden taustalla vaikuttaviin tekijöihin laadullisin menetelmin (Kosonen, Puustinen & Tallberg 2019, 301-302). Näitä tekijöitä ovat kartoittaneet mm. Myyry (2009) sekä Salasuo, Ojajärvi ja Laukkanen (2015). He selittävät tutkimuksissaan, että maanpuolustustahdon taustalla vaikuttaa useita tekijöitä kuten mm. arvot, identiteetti ja uhkakuvat.

Maanpuolustustahto on ollut luonnollisesti tutkimuksen kohteena myös Puolustusvoimissa (mm. Harinen & Hannola 2013; Kosonen, Tallberg, Harala & Simonen. 2017; Sinkko 2015). Puolustusvoimien tutkimuksessa on yksittäisten kyselyiden analysoinnin sijaan pyritty syventämään ymmärrystä maanpuolustustahdon käsitteestä. (mm. Kosonen, ym. 2017; Terho 2010).

Esimerkiksi Kaarkoski ym. (2020) ovat tutkineet puolistrukturoitujen teemahaastattelujen avulla kansalaisten käsityksiä maanpuolustustahdosta sekä MTS:n tutkimuskysymyksistä ja näin ollen pyrkineet syventämään käsitystä maanpuolustustahdon ympärillä vallitsevista merkityksistä. Haastateltavat olivat Maanpuolustuskorkeakoulun maisteriopiskelijoita (5) sekä rauhanjärjestöihin kuuluvia (4). Näiden ryhmiin kuuluvien henkilöiden nähtiin olleen pohtineen omaa suhtautumistaan maanpuolustamiseen aktiivisesti, joten heillä voisi olla tutkimuksellisesti jotain annettavaa suhteestaan maanpuolustukseen. Tutkimuksessa haluttiin saada tietää haastateltavien käsityksiä klassisista maanpuolustustahto-kysymyksistä: ”Jos Suomeen hyökätään, niin olisiko suomalaisten mielestänne puolustauduttava aseellisesti kaikissa tilanteissa, vaikka lopputulos näyttäisi epävarmalta?” ja ”Jos Suomeen hyökätään, niin olisitko itse valmis osallistumaan maanpuolustuksen eri tehtäviin kykyjenne ja taitojenne mukaan?” Vastaajien näkemykset kysymyksen problematiikasta oli yllättävän samanlaiset, riippumatta kumpaan ryhmään hän kuului. Ryhmien lähestymistavat ja tarkastelukulmat vain erosivat toisistaan. Varsinkin rauhanryhmiin kuuluvien käsityksissä korostui ”maailmankansalaisuudellinen” katsomus sekä näkemys kysymyksen vanhanaikaisuudesta ja historiapohjasta. Maisteriopiskelijat vierastivat vanhanaikaista ”koti, uskonto, isänmaa” -arvoille perustuvaa ylhäältä johdettua maanpuolustustahtokasvatusta varusmiespalveluksen aikana ja korostivat individualistisen maanpuolustussuhteen merkitystä. Molemmissa ryhmissä nähtiin tarpeelliseksi tarkastella maanpuolustustahtoa klassisia kysymyksiä laajemmin. Ryhmissä oli yhtäläinen näkemys, että kansalaisilla tulee olla mahdollisuus itse valita tapansa suorittaa maanpuolustusvelvollisuus. Toisaalta rauhanryhmiin kuuluvien keskuudessa herätti hieman pohdintaa ajatus, että kansalaisen tulisi automaattisesti palveluksenomaisesti palvella valtiota maanpuolustuksellisissa tehtävissä. (Kaarkoski ym. 2020.)

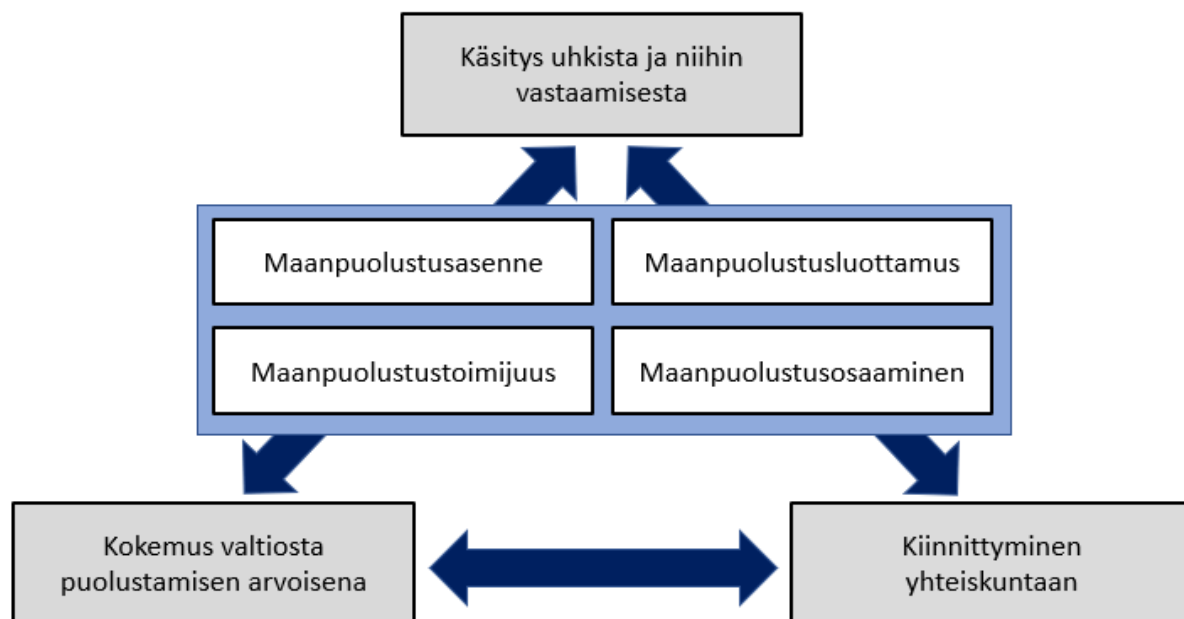
Maanpuolustuskorkeakoulu on suorittanut aihepiiriin liittyen TAHTO-tutkimusprojektin, joka toteutettiin vuosina 2016-2019. TAHTO-tutkimusprojektin myötä on Puolustusvoimissa taustoitettu maanpuolustustahto-käsitteen takaa löytyviä tekijöitä ja hahmoteltu maanpuolustustahdon muodostumista kansalaisissa. Tutkimusprojektin tarkoituksena on myös ollut keskittyä sotilassosiologisen näkökulman kautta valtion, kansalaisen ja maanpuolustuksen vastavuoroisen suhteen analyysiin. Tätä suhdetta kuvaamaan on kehitetty maanpuolustussuhde-käsite. (Maanpuolustuskorkeakoulu 2021.)

2.2. Maanpuolustussuhteen käsite

Kuten aiemman luvun lopussa mainittiin, ovat Maanpuolustuskorkeakoulun tutkijat syventäneet maanpuolustustahto-käsitettä ympäröivää sosiologista keskustelua sekä jäsenelleet kansalaisten ja maanpuolustuksen välistä suhdetta (Kosonen ym. 2019; Tallberg ym. 2018, 78). Tuon tutkimuksen keskeisimpiä tehtäviä on ollut selvittää millaisista tekijöistä kansalaisen ja maanpuolustuksen suhde rakentuu. Tällä on pyritty pääsemään kansalaisen ja maanpuolustuksen suhteen syvällisempään ymmärrykseen, pyrkien tarkastelemaan sitä monipuolisemmin (Kosonen ym. 2019, 301-302). Projektin analyysin tulokset osoittavat, että pelkän maanpuolustustahdon tarkastelemisen sijaan tulisi tarkastella laajempaa kokonaisuutta, maanpuolustussuhdetta, jonka osa maanpuolustustahtokin on (Tallberg 2018).

Kosonen ym. (2019) halusivat tutkimuksessaan muodostaa maanpuolustussuhteelle teoreettisen rakenteen. He valitsivat tutkimuksensa kohteiksi henkilöitä, jotka ovat aktiivisesti pohtineet omaa suhdettaan maanpuolustukseen asevelvollisuuden kautta ja näin ollen päätyneet haastattelemaan siviilipalvelusta suorittavia henkilöitä ja reservistä eronneita asevelvollisia. Tutkimuksesta käy ilmi, että ”kansalaisten tietämys maanpuolustuksesta on varsin vähäistä, eivätkä nämä teemat ole kansalaisilla aktiivisen pohdinnan tai puntaroinnin kohteina.” Siksi kohteiksi ovat valikoituneet juuri em. ryhmät. (Kosonen ym. 2019, 302.)

Kosonen ym. (2019) päätyivät siihen, että maanpuolustussuhde jäsentyy kahdessa tasossa: kokemukseen valtiosta ja maanpuolustukseen asemoivista tekijöistä (kts. Kuva 1.) Kokemus valtiosta muodostuu yksilön kiinnittymisestä yhteiskuntaan ja valtioon, kokemuksesta valtiosta puolustamisen arvoisena ja käsitys valtioon, yhteiskuntaan tai lähiympäristöön kohdistuvista uhkista ja kyvystä vastata niihin. Maanpuolustukseen asemoivat tekijät taasen koostuvat maanpuolustusasenteesta, -luottamuksesta, -osaamisesta ja -toimijuudesta.

Kuvio 1. Maanpuolustussuhteen asemoivat tekijät ja kokemus valtiosta (perustuen Kosonen ym. 2019)

Yksilön yhteiskuntakokemuksesta varsinkin kiinnittyminen yhteiskuntaan ja kokemus valtiosta puolustamisen arvoisena ovat tutkimuksen mukaan hyvinkin linkittyneitä toisiinsa. Yhteiskuntaan kiinnittymisen keskeisiä tekijöitä ovat luottamus järjestelmään ja sen toimiviin osiin. Tähän yhdistyy vahvasti kokemus yhteiskunnan kyvystä tukea kansalaisia ja kokemus yhteiskunnan oikeudenmukaisuudesta. Näiden tekijöiden pohjalta yhteiskunta voidaan nähdä puolustamisen ja henkilökohtaisten uhrauksien arvoisena. Yksilön käsitykset valtioon, yhteiskuntaan tai lähiympäristöön kohdistuvista uhkista ja niihin varautumisesta, vaikuttavat myös taustalla. Yksilön uhkatietoisuuden syvyys on luonnollisesti riippuvainen yksilön omista tiedonintresseistä ja aktiivisuudesta. (Kosonen ym. 2019, 310.)

Maanpuolustussuhteen asemoivista tekijöistä maanpuolustusasenne kuvaa yksilön asennoitumista maanpuolustukseen, Puolustusvoimiin, asevelvollisuuteen ja siihen liittyvään asepalvelukseen sekä aseisiin, tappamiseen ja sotilaalliseen voimankäyttöön. Maanpuolustussuhteessa maanpuolustusasenne määrittää mm. nähdäänkö asepalvelus valtion sortavana keinona, yhteiskunnan normien mukaisena velvoitteena vai mahdollisuutena yksilölle itselleen. (Kosonen ym. 2019, 309.)

Maanpuolustusluottamus rakentuu yksilön kokemista yhteiskunnan selviytymismahdollisuuksista erilaisissa kriiseissä tai häiriötilanteissa. Myös yksilön henkilökohtainen pystyvyyden tunne näissä tilanteissa vaikuttaa luottamukseen. Lisäksi luottamukseen linkittyy kokemus asevelvollisuus- ja puolustusjärjestelmän oikeudenmukaisuudesta. (Kosonen ym. 2019, 310.)

Maanpuolustusosaaminen liittyy yksilön kokemuksiin omista taidoista maanpuolustusta koskien. Taidot voivat olla peräisin asepalveluksesta, siviilipalveluksesta tai jatkokoulutuksesta. Myöskin kokemus oman siviilikoulutuksen, työn ja harrastuksien tuoman osaamisen tärkeydestä vaikuttavat. (Kosonen ym. 2019, 310.)

Maanpuolustustoimijuus kuvaa yksilön paikkaa ja liikettä suhteessa maanpuolustukseen liittyviin rooleihin. Yksilöllä voi olla halu suorittaa asepalvelus ja tämän jälkeen jopa syventää omaa rooliaan siinä ja pyrkiä kohti tavoitteita maanpuolustukseen liittyen. Toisaalta yksilöllä voi olla haluja olla suorittamatta asepalvelusta ja näin ollen olla sitoutumatta mahdollisimman pitkälle maanpuolustukseen. Yksilön asema ei myöskään ole kiinteä toimijuuteen liittyen vaan se voi liikkua mihin suuntaan vain. Tästä esimerkkinä esimerkiksi reservistä eroajat. Voitaisiin siis nähdä toimijuus jonkinlaisena aktiivisuus-tasona suhteessa maanpuolustukseen. (Kosonen ym. 2019, 310.)

2.2.1. Suomalaisten suhde maanpuolustukseen

Sosiologinen tutkimus maanpuolustuksesta on, kuten aiemmin mainittu, painottunut historian saatossa maanpuolustustahdon, arvojen, asenteiden ja motivaation kaltaisiin tekijöihin (esim. Harinen & Hannola 2013; Helkama 2015; Myyry 2009). Viimeaikainen tutkimus kuitenkin osoittaa, että tarkastelua olisi syytä tehdä laajemmin kansalaisten suhteesta maanpuolustukseen (Tallberg ym. 2018). Tätä suhdetta on viime vuosina tarkasteltu useissa tutkimuksissa. Kuten edellä on esitelty, Kosonen ym. (2019) ovat luoneet maanpuolustussuhteesta teoreettisen mallin, jonka viitekehyksessä ymmärrystä maanpuolustussuhteesta on pyritty syventämään monessa tutkimuksessa.

Kuitenkin jo ennen maanpuolustussuhde-teorian muodostamista on asiaa tutkittu Suomessa jonkin verran muista teoreettisista lähtökohdista. Sinkko (2010) on artikkelissaan hahmotellut maanpuolustustahdon tarkempaa mittaamista. Hän nostaa esiin Pääesikunnan, Maanpuolustuskorkeakoulun ja Maanpuolustusyhdistyksen tutkimuksia, jotka ovat pyrkineet tutkimaan kansalaisten halukkuutta osallistua maanpuolustuksellisiin tehtäviin kriisitilanteessa. Sinkon esiin nostamissa kolmessa eri kyselyssä on pyritty selvittämään, minkälaisissa tehtävissä vastaaja näkisi itsensä kriisitilanteessa vaiko ei ollenkaan. Tutkimuksissa korostuvat vastaajien halu osallistua maanpuolustuksen tehtäviin, joko vapaaehtoisissa tehtävissä tai sotilaskoulutuksensa mukaisissa tehtävissä. (Sinkko 2010, 39-41.) Mielenkiintoista artikkelissa on, ettei sen kirjoittamisajankohdan hetkellä ollut kehitetty maanpuolustussuhteen teoreettista käsitettä. Siitä huolimatta siinä on selkeästi pyritty laajentamaan maanpuolustustahto-käsitettä tar-

kastelemalla aikaisempaa tutkimusta maanpuolustussuhteen maanpuolustustoimijuuteen verrannollisella näkökulmalla.

Tallberg (2017) on tutkinut vertaisarvioidussa artikkelissaan maanpuolustuksen yhteiskunnallista turvallisuustyönjakoa. Tutkimuksessa on päädytty luomaan malli Glucksmannin (2009) sosiologisen työnjaon mallin pohjalta. Tallbergin luomassa mallissa yhteiskunnallinen turvallisuustyönjako on jaettu kolmeen osioon: a) turvallisuuden hallinnollistekninen työnjako, b) turvallisuustyön sosiaalinen organisaatio ja c) turvallisuustyön motivaatioulottuvuudet. Mallista on tärkeää ymmärtää, ettei mallin ole tarkoitus pelkästään korostaa jaottelun välisiä eroja vaan myös hahmotella niiden välisiä suhteita ja riippuvuuksia.

Turvallisuuden hallinnollisteknisestä työnjaosta puhuttaessa tarkoitetaan esimerkiksi valtion turvallisuustoimijoiden lailla määräämistä tehtävistä. Tehtävät käytännössä määrittävät tarvittavan organisaation muotoa ja näin ollen hallinnollisteknisestä työnjaon ilmentymänä Puolustusvoimissa voidaan nostaa esiin organisaatiokaavio, jossa jo puolustushaarojen tehtävistä on nähtävissä jako Puolustusvoimien sisällä. On ymmärrettävä, että myös turvallisuusympäristön muutos, puolustusyhteistöiden syntyminen, talustilanteen vaatimukset, kokonaisturvallisuuden käsite ja näin ollen turvallisuusalan professioiden (esim. Poliisi, Rajavartiolaitos ja Puolustusvoimat) voivat aiheuttaa muutoksia rakenteissa. (Tallberg 2017.)

Turvallisuustyön sosiaalinen organisaatio kattaa käytännössä näkemyksen, jonka mukaan voidaan tarkastella kuinka ”maanpuolustus on kokonaisuutena järjestynyt julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin työnjakona eri maissa, mikä rooli on yhteisöillä ja kotitalouksilla, mikä virallisella ja epävirallisella työllä?” Tämän avulla voidaan esimerkiksi vertailla eri maiden puolustusratkaisujen vaikutuksia yhteiskunnallisesta näkökulmasta. (Tallberg 2017.)

Turvallisuustyön motivaatioulottuvuudet on terminä näistä kolmesta kaikista selkein. Sen perusteella voidaan tarkastella turvallisuustyön motivaatioperusteita. Tallberg nostaa esiin mm. kansalaisvelvollisuuden kokemuksen koskien asepalvelusta, mutta myös sen, että Puolustusvoimien palkattu henkilöstö toimii myös palkkatyön logiikalla ja sitä koskee osittain myös samanlaiset rekrytointihaasteet kuin ammattiarmeijoita, vaikkakin tehtäväkenttä painottuu kansalliseen puolustukseen kansainvälisten tehtävien sijaan. (Tallberg 2017.)

Valtion ja kansalaisen suhdetta maanpuolustuksen näkökulmasta ovat tutkineet artikkelissaan Puustinen, Kosonen ja Tallberg (2018). Maanpuolustussuhteen teoreettisessa viitekehyksessä voitaisiin nähdä tutkimuksen keskittyneen kansalaisen valtiokäsitykseen. Aineistonkeruun menetelmänä käytettiin puolistrukturoitua teemahaastattelua ja haastateltaviksi he olivat valinneet henkilöitä, joiden ajateltiin olleen aktiivisesti pohtineen omaa suhtautumista maanpuolustukseen ja hyvinvointivaltioon. Näin kohdehenkilöiksi valikoitui reservistä eroavia ja siviilipalvelusta suorittamassa olleita asevelvollisia. Aineistona käytettiin samaa aineistoa kuin Kosonen ym. (2019) käyttivät omassa tutkimuksessaan. Tutkimuksessa haluttiin selvittää, millaisia ajatuksia kansalaisilla on maanpuolustus- ja asevelvollisuudesta suhteessa hyvinvointivaltion tarjoamiin oikeuksiin, onko kansalaisuuskäsityksessä ennakoitavissa muutoksia ja voisiko muutoksilla olla vaikutusta maanpuolustus- ja asevelvollisuuteen tulevaisuudessa. Tutkimuksessa tunnistettiin kolme erilaista kansalaisuussuhdetta, jotka erosivat toisistaan kansalaisen kokemasta suhteesta valtioon ja kansalaisen kokemasta suhteesta maanpuolustukseen ja asevelvollisuuteen. (Puustinen ym. 2018.)

Näistä ryhmistä ensimmäistä nimitetään *hyvinvointivaltiokansalaisuudeksi*, jossa nähdään valtion takaavan kansalaisen perusoikeudet ja kaikkien hyvinvoinnin. Maanpuolustukseen ja asevelvollisuuteen suhtaudutaan sosiaalisten ja oikeudellisten normien noudattamisena ikään kuin vastavuoroisena palveluna valtiolle. Toinen ryhmä nimeltään *yksilöitynyt hyötykansalaisuus* on hyvin individualistinen suhtautumisessaan valtioon. Yksilö nähdään aktiivisena toimijana ja valtio nähdään enemmänkin omien valintojen ja elämänpolun mahdollistajana ja tukijana. Suhtautuminen maanpuolustukseen ja asevelvollisuuteen on myös niin ikään individualistinen. Valinnanvapaus korostuu järjestelmän puitteissa ja asepalvelus tai siitä kieltäytyminen nähdään henkilökohtaisen hyödyn näkökulmasta. Kolmanteen ryhmään lukeutuvat *Globaalikansalaisuuden* käsityksen omaavat. He suhtautuvat valtioon yhteisölähtöisesti, mutta globaalisti niin, että kansalaisuus, rajat ja kansallisvaltiot ovat hämärtyviä käsitteitä. Oikeuksien pohjana he korostavat yleismaailmallisia ihmisoikeuksia. Maanpuolustussuhtautumisessa korostuu myös globaalin diplomatian korostaminen rauhanomaisen kehityksen saavuttamiseksi. Tähän ryhmään kuuluvat eivät näe mielekkääksi kansallisvaltion rajojen aseellista puolustamista. (Puustinen ym. 2018.)

Tutkimuksen tulevaisuuden hahmotelmissa nähtiin tarvetta muuttaa asevelvollisuutta kollektiivisemmaksi kaikkia koskevaksi velvollisuudeksi, mutta samalla pitäisi mahdollistaa yksilön suurempi valinnanvapaus asevelvollisuuden suorittamistavassa. Tutkimuksen kohteet eivät myöskään kokeneet merkittävää yhteyttä kansalaisoikeuksien ja -velvoitteiden välillä. Puolustamisen käsite näyttäytyy kansalaisten keskuudessa hyvin laajana ja koettujen uhkien määrä vähäisenä, joten oman osallistuneisuuden merkitystä ei koettu maanpuolustuksen kannalta tärkeäksi. (Puustinen ym. 2018.)

Riikonen, Tallberg, Kosonen ja Puustinen (2019) ovat tutkineet kansalaisten käsityksiä kansalaisen, valtion ja maanpuolustuksen välisestä suhteesta. Kyselytutkimuksessaan he ovat kysyneet Suomen Reserviupseeriliiton jäseniltä heidän käsityksistään kansalaisen ja valtion vastavuoroisuudesta, kansalaisen oikeuksista ja velvollisuuksista sekä eriarvoistumisen vaikutuksesta maanpuolustustahtoon. Avoimet vastaukset analysoitiin diskurssianalyysin keinoin. Tutkimuksen tuloksena oli kolme ryhmää, jotka näkivät eri tavoin kansalaisen ja valtion vastavuoroisuuden, sekä vastuunkannon velvollisuuksista. Tutkimusta ei pystytä suoraan tarkastelemaan maanpuolustussuhteen teoreettisen viitekehyksen kautta, mutta sen voidaan nähdä liikkuvan valtiosuhteen käsitteen ympärillä hyvinkin olennaisesti.

Ensimmäinen ryhmistä perustuu *vastavuoroiseen käsitykseen* valtion ja yksilön välisestä suhteesta. Tämän ryhmän näkemys korostaa yksilön velvollisuuksia valtiota kohtaan, kuten veronmaksua ja tarvittaessa maanpuolustusta. Vastavuoroisesti nähtiin, että valtion tulee tarjota ja turvata kaikille tasa-arvoiset mahdollisuudet elämään ja hyvinvointiin. Aktiivinen rooli kansalaisen ja valtion välillä jakaantuu. Kansalaisten tulee huolehtia omista velvollisuuksistaan ja valtion omistaan. Näin valtion nähtiin mahdollistavan kaikkien kansalaisten perusoikeudet. (Riikonen ym. 2019, 165-170.)

Toinen ryhmistä on *velvollisuuksia painottava* kansalaisuus käsitys, jossa korostuu yksilön vastuu ja velvollisuus valtiota ja yhteisöä kohtaan. Tämän ryhmän näkemyksen mukaan kansalaisen tulee ensisijaisesti hoitaa velvoitteensa valtiota kohtaan, jotta on oikeutettu mahdollisiin etuuksiin. Huomionarvoista on, että ryhmän näkemyksien mukaan ei ole merkitystä saako yksilö etuuksia tai oikeuksia velvollisuuden täyttymisen jälkeen. Eli ryhmän mukaan kansalaisella on selkeät velvollisuudet valtiota kohtaan, mutta valtiolla samanlaisia velvollisuuksia ei nähdä olevan suhteessa kansalaisiinsa. (Riikonen ym. 2019, 170-175.)

Kolmas muodostunut ryhmä korostaa näkemyksessään *kansalaisen vapautta*, jota valtio pikemminkin rajoittaa. Ryhmän näkemyksessä nousee esiin ajatus, että jokainen on vastuussa itsestään ja valtiolla ei toisaalta ole velvollisuutta kansalaisiaan kohtaan. Myöskään kansalaisilla ei nähdä olevan velvollisuutta valtiotaan kohtaan. Ryhmän näkemyksen mukaan ideaalivaltiossa, jokainen vastaa vain ja ainoastaan itsestään ja valtio ei häiritse yksilön toimintaa. Myöskin maanpuolustuksen osalta korostettiin yksilön vastuuta ja oikeutta puolustaa itseään. Huomion arvoista on, että tämä ryhmä oli pienempi kuin kaksi edellistä ryhmää. (Riikonen ym. 2019, 175-179.) Täytyy korostaa, että tämän tutkimuksen kohdejoukko koostui Reserviupseeriliiton jäsenistä ja tämä todennäköisesti vaikuttaa jollain tavoin vastaajien arvopohjaan verrattuna keskimääräiseen kansalaiseen.

Vilander, Pulkka, Erkkilä, Saarikoski ja Norri-Sederholm (2019) ovat tutkimuksessaan tarkastelleet kansalaisten uhkakäsityksiä nyt ja tulevaisuudessa, sekä kansalaisten luottamusta valtionhallintoon ja turvallisuusviranomaisiin (Poliisi, Pelastustoimi, Rajavartiolaitos, Puolustusvoimat jne.). Voidaan siis nähdä, että tutkimuksessa tarkasteltiin jossain määrin maanpuolustusluottamuksen ja yksilön uhkakuvakäsityksen välistä yhteyttä maanpuolustussuhteen teorian viitekehyksessä.

Tutkimus toteutettiin kyselytutkimuksena ja siihen osallistui 1664 henkilöä. Tämä kyselyn aineisto on sama, kuin tässä tutkimuksessa käytettävä aineisto. Vilander ym. ovat päätyneet analyysissään tulokseen, jonka mukaan aineistosta nousee esiin kolme ryhmää, jotka poikkeavat toisistaan luottamus-tasojensa puolesta: *luottavaiset*, *turvallisuusviranomaisiin luottavat ja skeptikot*. Näistä *luottavaisilla* oli kohonneempi luottamus sekä valtionhallintoon, että turvallisuusviranomaisiin. *Turvallisuusviranomaisiin luottavilla* oli ryhmävertailussa keskiarvon mukainen luottamus turvallisuusviranomaisiin, mutta hieman heikompi luottamus valtionhallintoon. *Skeptikoilla* luottamus sekä valtionhallintoon, että turvallisuusviranomaisiin oli heikompi kuin verrokeilla. (Vilander ym., 2019.)

Näitä luottamusryhmiä oli varianssianalyysin keinoin peilattu ryhmien kokemiin uhkiin valtiota kohtaan nyt ja tulevaisuudessa. Tuloksien mukaan *luottavaisten* ryhmä piti muita ryhmiä epätodennäköisempänä, että suomeen kohdistuisi sotilaallista uhkaa nyt tai tulevaisuudessa. Kyber- ja informaatiovaikuttamisen osalta taas *skeptikot* kokivat nämä uhkat hieman vähäisempänä nyt ja tulevaisuudessa. Tutkimuksessa korostetaan, että nämä erot ovat verrattain pieniä, eikä luottamus valtionhallintoon tai turvallisuusviranomaisiin näytä korreloivan yksilön uhkanäkemyksien tai huolestuneisuuden kanssa. (Vilander ym., 2019.)

Jalkanen (2019) on diplomityössään tutkinut kansalaisten suhdetta maanpuolustukseen ja hyvinvointivaltioon. Tutkimuksen aineisto kerättiin kyselyllä, jolla pyrittiin saamaan laaja otos kaikista kansanryhmistä. Jalkasen käyttämä aineisto on sama kuin tämän tutkimuksen aineisto. Hän on aineiston analyysivaiheessa muodostanut faktorianalyysin keinoin maanpuolustus-suhdetta ja hyvinvointivaltiosuhteen ulottuvuuksia kuvaavia mittareita. Maanpuolustussuhteesta on analysoitu maanpuolustussuhteen teorian kolmea tekijää: maapuolustusluottamusta, -asennetta ja jonkin verran -toimijuutta. Luottamuksen osalta oli analysoitu yksilön luottamusta puolustus- ja turvallisuuspolitiikan hoitoon, mutta ei yksilön kokemusta selviytymisestä yksilö- tai valtio-tasalla. Maanpuolustusasenteen kohdalla oli analysoitu yksilön suhdetta maanpuolustukseen, Puolustusvoimiin, asevelvollisuuteen ja -palvelukseen. Analyysissa ei käsitelty yksilön suhdetta aseisiin, tappamiseen tai sotilaalliseen voimankäyttöön. Toimijuiden kohdalla analyysi painottui yksilön tietoisuuteen ja pohdintaan.

Taustamuuttujien (Ikä, sukupuoli, asuinpaikkakunta jne.) vaikuttavuutta näihin tekijöihin (luottamus, asenne, ja toimijuus) arvioitiin varianssianalyysin ja t-testin keinoin. Tämän jälkeen klusterianalyysillä muodostettiin vastaajaryhmiä, joiden suhtautumisessa maanpuolustukseen oli eroja. Näiden ryhmien hyvinvointivaltio- ja maanpuolustussuhteen eroja taasen oli verrattu keskenään varianssianalyysin keinoin. Löydöksenä oli keskenään erilaisia ryhmiä, jotka erosivat suhtautumisessaan maanpuolustukseen, mutta eivät niinkään paljoa suhtautumisessaan hyvinvointivaltioon. Taustamuuttajat (mm. koulutus, ikä tai sukupuoli) olivat yhteydessä em. suhteisiin, mutta näiden vaikutus ei ollut tutkimuksen mukaan ratkaiseva. Merkittäviä tekijöitä erojen muodostumiseen oli ryhmien uhka- ja kansalaisuus käsitykset. Uhkakäsitykset heijastuivat kansalaisen näkemykseen hänen velvollisuuksistaan maanpuolustuksen suhteen sekä kansalaisen ja valtion välisiin vastavuoroisuusodotuksiin. (Jalkanen 2019.)

Tutkimuksessa löytyneet kolme maanpuolustusryhmää nimettiin Positiiviseksi, Neutraaleiksi ja Negatiiviseksi. Näistä Positiivisilla oli nimensä mukaisesti maanpuolustusasenne positiivisesti latautunut ja luottamus korkea. He suhtautuivat optimistisimmin yhteiskuntaan ja heidän tyytyväisyytensä elämään oli korkeinta. Positiiviset toisaalta kokivat eniten muutostarvetta nykyiseen hyvinvointimallin rakenteisiin. Negatiivisten maanpuolustusasenne oli erittäin negatiivinen ja -luottamus neutraali. Heidän näkemyksensä hyvinvoinnista on negatiivisempi ja heidän tyytyväisyytensä elämään alempi kuin muilla ryhmillä. Toisaalta he haluavat eniten puolustaa nykyistä hyvinvointimallia. Neutraalit sijoittuvat näiden kahden ryhmän väliin kaikilla mittareilla, tosin heidän asenteensa ja luottamuksensa nähtiin kuitenkin positiivisesti latautuneena. Taustatekijät (mm. sukupuoli, ikä tai koulutus) eivät ohjaa merkittävästi tai ratkaisevasti yksilön suhtautumista maanpuolustukseen. Joissakin tilanteissa merkitsevyyttä löytyi, mutta päähavainto oli, että maanpuolustusryhmissä on vastaajia taustamuuttujien jokais-

ta ryhmästä. Johtopäätöksenä Jalkanen on päättänyt, että asenteisiin vaikuttaa enemmän muut tekijät, kuten yksilön käsitys kansalaisuudesta, ideologia ja arvomaailma. (Jalkanen 2019, 160.)

Jatkotutkimusehdotuksena Jalkanen (2019) nostaa esiin mahdollisen laadullisen haastattelututkimuksen tarpeen, jolla päästäisiin analysoimaan tutkimuksessa löytyneiden maanpuolustusryhmien erojen syntymisen juurisyitä. Hän nostaa myös kirjallisuuskatsauksessaan esiin nousseen ajatuksen maanpuolustuskäsitteen tutkimisesta kansalaisten mielikuvissa ja tämän kuvan suhtautumisesta kokonaisturvallisuuden konseptiin. Jalkanen myös ehdottaa tutkimuksessaan keräämänsä aineiston jatkoanalyysiä tutkimalla toimijuutta ja osaamista. Jos toimijuudesta ja osaamisesta on löydettävissä eri profiileja, voisi olla mielekästä verrata niitä tutkimuksessa muodostuneisiin maanpuolustusryhmiin. (Jalkanen 2019, 185-186.)

Jalkanen, Pulkka & Norri-Sederholm (2020) ovat tutkimuksessaan käyttäneet hyväksi Jalkanen (2019) löytämiä kolmea maanpuolustusryhmää ja verranneet näiden maanpuolustustietoutta, valtio-tasan uhkakäsityksiä ja kansalaisuuskäsityksiä. Maanpuolustusryhmien maanpuolustustietoisuus on verrokkiryhmiä korkeampi *positiivisten* ryhmässä. He näkivät, että ovat pohtineet maanpuolustusta yleistä enemmän. Toiset kaksi ryhmää kokivat, etteivät olleet pohtineet maanpuolustusta kovinkaan paljoa. Tutkijat nostavat esiin kuitenkin, että kyse on vastaajan omasta arviosta. On kuitenkin ko. tutkimuksen osalta selvää, että yksilön maanpuolustusasenne korreloi yksilön maanpuolustustietoisuuden kanssa. (Jalkanen ym. 2020, 207-210.)

Yksilön maanpuolustusryhmä korreloi myös jossain määrin yksilön uhkakäsityksien kanssa. *Positiivisten* ryhmä näkee erityisesti kyberuhkat muita ryhmiä todennäköisempinä. *Positiiviset* ja *neutraalit* suhtautuvat sunnilleen samalla tavalla terrorismi- väkivalta- ja ympäristöuhkiin sekä sotilaalliseen uhkaan nyt ja tulevaisuudessa. *Positiivisten* uhkakokemukset olivat näissä muuttujissa (pl. ympäristöuhkat) hieman korkeammat kuin *neutraalien*. Ympäristöuhkien kokemuksien osalta suhtautuminen oli samanlaista *positiivisten* ja *neutraalien* osalta. *Negatiivisten* ryhmä taas ei kokenut sotilaallista uhkaa nyt ja tulevaisuudessa merkittävänä, eikä myöskään väkivalta ja terrorismiuhkia. Sen sijaan ryhmässä korostui huoli ympäristöuhkista. (Jalkanen ym., 210-212.)

Kansalaisuuskäsityksen osalta ryhmien välillä on jälleen nähtävissä eroja. *Positiivisten* ryhmässä korostuu kansallisen identiteetin merkitys ja he näkevät, että yksilöllä on velvollisuus valtiota kohtaan ja näin ollen palveluksen omaisesti suorittaa asepalvelus. Artikkelissa spekuloidaan mahdollisuudella, että *positiiviset* kokevat valtion takavan hyvinvointiyhteiskunnan palvelut ja vastavuoroisuutena tästä kansalaisen tulee tehdä vastapalvelus asevelvollisuuden muodossa. *Negatiivisten* ryhmässä kansallinen identiteetti nähdään kielteisesti tai omalle kansallisuudelle merkityksettömänä. Artikkelissa nähdään, että *negatiivisten* ryhmän kansalaisuuskäsite on jännitteisessä suhteessa maanpuolustusvelvollisuuteen. (Jalkanen ym., 213-214.)

2.3. Aiemman suomalaisen tutkimuksen yhteenveto

Aiemman tutkimuksen perusteella on havaittavissa, että maanpuolustussuhdetta on viime vuosina tutkittu Suomessa monien tutkimuksien toimesta. Tutkimus on lähtenyt maanpuolustussuhteen käsitteen määrittelemisestä ja teorian määrittelystä kohti ilmiön tutkimista. Viimeisimpänä tutkimus on tarkastellut maanpuolustussuhdetta Kososen (2019) muodostaman teoreettisen mallin pohjalta. Alla on muodostettu aiemmasta tutkimuksesta havainnollistava taulukko, josta tutkimuksen eteneminen on hahmotettavissa paremmin.

Taulukko 1: *Maanpuolustussuhteen aikaisempi tutkimus Suomessa*

Tekijä	Tutkimusalue
MTS:n ja edeltäjän HMS:n vuosittaiset kyselyt 1964-1975 ja 1978-2020	”Jos suomeen hyökättäisiin...” – kysymys ja vastausten ”kylä”-osuus
Myyry (2009)	Maanpuolustustahdon taustatekijöiden määrittely: arvot, uhkakäsitys
Sinkko (2010)	Maanpuolustustahdon taustatekijöiden määrittely: taisteluluottamus ja ryhmäkiinteys varusmiesjoukossa
Salasuo ym. (2015)	Maanpuolustustahdon taustatekijöiden määrittely: Motivaatiotekijät
Puustinen ym. (2018)	Kansalaisuuskäsityksen vaikutus maanpuolustussuhtautumiseen
Kosonen ym. (2019)	Maanpuolustussuhde-teorian muodostus
Riikonen ym. (2019)	Kansalaiskäsityksen ja maanpuolustussuhteen välinen yhteys
Vilander ym. (2019)	Maanpuolustusluottamus ja uhkakäsitykset
Jalkanen (2019)	Maanpuolustusluottamus, -asenne ja -toimijuus sekä kiinnittyminen yhteiskuntaan ja valtiokokemus
Jalkanen ym. (2019)	Maanpuolustusluottamus, -asenne ja -toimijuus sekä uhkakäsitykset

Taulukosta 1 on huomattavissa, että maanpuolustussuhdetta on tutkittu sangen kattavasti Kososen ym. (2019) muodostaman teoreettisen viitekehyksen kautta viime vuosina. Ainoastaan teorian mukaista maanpuolustustoimijuutta on tarkasteltu sangen vähän. Tätä toimijuutta on teorian mukaisesti tarkastellut ainoastaan Jalkanen (2019) sekä Jalkanen ym. (2019) ja hekin ovat ottaneet tarkasteluun ainoastaan yksilön tietoisuutta ja pohdintaa omasta maanpuolustussuhteestaan. Näin ollen heidän analyysinsä ulkopuolelle on jäänyt maanpuolustustoimijuuden roolit.

Maanpuolustusroolien vähäinen tarkastelu aiemmassa tutkimuksessa yhdistettynä Jalkasen (2019) diplomityössään esittämään jatkotutkimusehdotelmaan, jossa hänen muodostamiaaan maanpuolustusryhmiään verrattaisiin mahdollisesti löytyviin toimijuusryhmiin, luo tälle työlle luonnollisen lähestymiskulman.

3. TUTKIMUSONGELMA JA METODOLOGIA

Tutkimuksen tekeminen on alusta loppuun saakka päätöksien ja valintojen tekoa. Tutkimuksellisiin lähestymistapoihin ei läheskään aina löydy täydellisiä vastauksia ja ne sisältävät lähes aina jonkin ongelmallisen kompromissin. Valintojen tulee kuitenkin olla perusteltuja ja yhteensopivia ongelmanasettelun, tieteenfilosofian, tutkimusstrategian ja teoreettisen ymmärtämisen tasolla. Näin tutkimukselle luodaan hyvä pohja. (Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara 2005, 114-115.)

3.1. Tutkimusongelma

Tutkimuksen aihe valikoitui tutkijan sotilassosiologian kiinnostuneisuuden vuoksi. Aihetta ehdotettiin Maanpuolustuskorkeakoulun toimesta ja aihepiiri oli valmiiksi rajattu koskemaan maanpuolustussuhdetta. Tämä johtui siitä, että TAHTO-tutkimusprojektia varten kerätty aineisto oli sangen laaja ja sitä haluttiin tutkittavan lisää, vaikka aineiston pohjalta oli tehty jo muutama aiempi tutkimus. Tutkimusprojektin henkilöstö näki, että aineistosta on vielä nostettavissa esiin havaintoja tutkimuksen keinoin ja pro gradu -tutkielman nähtiin vastaavan tähän laajuudellaan.

Tutkimuksen lähtökohtana on näin ollen kyselytutkimuksen analysoimattoman aineiston analyysi. Kysely oli kuitenkin laadittu maanpuolustussuhteen teoreettista käsitettä mukaillen, joten teoreettisen viitekehyksen ja aikaisemman tutkimuksen kautta lähestyttäessä muodostuu selkeä kuva tutkimuksen aiheesta. Kuten aiemmassa luvussa on esitetty, on tämän tutkimuksen lähestymiskulmaksi muodostunut maanpuolustustoimijuuden tutkiminen.

Tutkimusta varten luodun kyselyn osatehtävä oli luoda maanpuolustussuhteen tekijöitä mittaavia mittareita ja tämän tutkimuksen tehtävä on myös osaltaan testata tämän kyselyyn tehtyjä mittareita. Empiirisessä tutkimuksessa tutkimuksen tehtävänä voidaan myös nähdä teoreettisten käsitteiden operationalisointi, jolla pyritään teoreettisen käsitteen empiiriseen mittaamiseen (Ketokivi 2009, 43).

3.2. Tutkimushypoteesi

Hirsjärvi ja muut (2005, 149) jakavat tutkimukset kahteen kategoriaan sen mukaan esitetäänkö niissä hypoteesia vai ei. Kuvailevissa ja kartoittavissa tutkimuksissa ei esitetä yleisen käytännön mukaan hypoteeseja, kun taas selittävässä ja vertailevissa tutkimuksissa esitetään hypoteeseja. Myös Heikkilä (2010, 190) toteaa, että hypoteesin hyödyt saadaan esiin parhaiten selittävässä tutkimuksessa. Koska tämän tutkimuksen voidaan osaltaan nähdä testaavan teoriaa, voi nähdä mielekkääksi esittää hypoteesi tutkimuksen perustaksi.

Toisaalta Metsämuuronen (2009, 58) toteaa, että käytettäessä hypoteesia tutkimuksessa, tulee teorian perusteella kyetä tekemään oletus tutkimustuloksien suunnasta. Nyt teorian pohjalta ei voida sanoa, kuinka eri maanpuolustukseen ankkuroivat tekijät vaikuttavat toisiinsa. Kososen ym. (2019) muodostama teoria kuitenkin antaa selkeän kuvan, että kyseiset tekijät kuvaavat keskenään samaa ilmiötä samalla tasolla. Niiden taustalla taasen vaikuttaa kokemus yhteiskunnasta, kuten aiemmin maanpuolustussuhteen-teoriaosuudessa on avattu.

Maanpuolustuskorkeakoulun Johtamisen ja sotilaspedagogiikan laitos, joka ohjasi tätä tutkimusta, ohjasi työtä aluksi jo toteutetun kyselyn tutkimattoman osan suuntaan. Aiemmin kyselyn maanpuolustustoimijuutta käsittelevää osiota ei oltu tutkittu juuri lainkaan. Lisäksi Jalkanen (2019) oli työssään maininnut, että jatkotutkimuksessa voisi olla mielenkiintoista tarkastella löytyisikö maanpuolustustoimijuudesta ryhmiä, joita voisi verrata hänen työssään löytämiin maanpuolustusryhmiin (*Positiiviset, Neutraalit ja Negatiiviset*). Jalkanen oli muodostanut ryhmät kolmen faktorin perusteella. Ensimmäinen faktori oli asenne puolustuksen resursseihin ja henkilökohtaiseen osallisuuteen, toinen oli asenne aseelliseen varautumiseen, velvollisuuteen ja asevelvollisuuteen ja kolmas faktori oli luottamus puolustus-, ulko- ja turvallisuuspolitiikan hoitoon. Näin ollen tässä tutkimuksessa haluttiin tarkastella, kuinka maanpuolustustoimijuus on yhteydessä näihin faktoreihin. Selkeyttämisen vuoksi näistä faktoreista toiseksi mainittu uudelleennimettiin tässä tutkimuksessa asenne asevelvollisuuteen.

Työn edetessä kuitenkin nousi esiin, että Jalkanen oli vertaillut ryhmiä keskenään myös kahdella muulla maanpuolustussuhteen ankkuroivia tekijöitä (maanpuolustusluottamusta, -asennetta, -toimijuutta ja -osaamista) mittaavilla faktoreilla. Näistä ensimmäinen oli nimeltään tietoisuus maanpuolustuksesta ja osallistumismahdollisuuksista ja toinen oli suhtautuminen yksilönvapautteen suhteessa maanpuolustuksen velvollisuuksiin. Maanpuolustustoimijuuden vaikutus näihin mittareihin nähtiin myös mielenkiintoisena ja haluttiin nostaa tutkimuksen edetessä tarkasteltaviksi mittareiksi. Näistä jälkimmäinen uudelleennimettiin tässä tutkimuksessa suhtautuminen yksilön etuun suhteessa valtion etuun.

Näiden lisäksi Jalkanen (2019) oli verrannut löytämiään maanpuolustusryhmiä yhteiskuntäkäsitystä mittaavien faktoreiden avulla. Näiden nostaminen tämän tutkimuksen tarkasteluun olisi kasvattanut tutkimuksen laajuutta merkitsevästi yli pro gradu -tutkielman, joten ne päätettiin rajata tämän tutkimuksen ulkopuolelle. Näiden seikkojen vuoksi tutkimuksen nollahypoteeseiksi (H_0) ja vastahypoteeseiksi (H_1) ovat muodostuneet:

H_{0a} = Maanpuolustustoimijuudella sekä asenteella puolustuksen resursseihin ja henkilökohtaiseen osallisuuteen ei ole yhteyttä keskenään.

H_{1a} = Maanpuolustustoimijuudella sekä asenteella puolustuksen resursseihin ja henkilökohtaiseen osallisuuteen on yhteys.

H_{0b} = Maanpuolustustoimijuudella sekä asenteella asevelvollisuuteen ei ole yhteyttä keskenään.

H_{1b} = Maanpuolustustoimijuudella sekä asenteella asevelvollisuuteen on yhteys.

H_{0c} = Maanpuolustustoimijuudella sekä luottamuksella puolustus-, ulko- ja turvallisuuspolitiikan hoitoon ei ole yhteyttä keskenään.

H_{1c} = Maanpuolustustoimijuudella sekä luottamuksella puolustus-, ulko- ja turvallisuuspolitiikan hoitoon on yhteys.

H_{0d} = Maanpuolustustoimijuudella sekä tietoisuudella maanpuolustuksesta ja osallistumismahdollisuuksista ei ole yhteyttä

H_{1d} = Maanpuolustustoimijuudella sekä tietoisuudella maanpuolustuksesta ja osallistumismahdollisuuksista on yhteys

H_{0e} = Maanpuolustustoimijuudella sekä suhtautuminen yksilön etuun suhteessa valtion etuun ei ole yhteyttä

H_{1e} = Maanpuolustustoimijuudella sekä suhtautuminen yksilön etuun suhteessa valtion etuun on yhteys

Nämä muodostetut hypoteesit liittyvät yksisuuntaiseen testaukseen, sillä tässä tutkimuksessa käytettävän aiemman tutkimuksen pohjalta on muodostettavissa ennustus, jonka mukaan tulokset käyttäytyvät (Heikkilä 2010, 192). Tämä määrittää jossain määrin myöhemmin käytettäviä analyysikeinoja.

Heikkilän (2010, 190) mukaan, jotta hypoteesi on käyttökelpoinen, tulee sen täyttää seuraavat kriteerit:

- Se esittää kahden tai useamman muuttujan välisen yhteyden yksiselitteisesti
- Se tulee olla testattavissa empiirisen aineiston avulla
- Sen tulee perustua teoriaan tai muuhun tutkimusaineistoon
- Sen tulee olla lyhyt ja termeiltään selkeä

Edellä mainittujen perusteluiden pohjalta voidaan esitettyjen hypoteesien perustuvan olemassa olevaan teoriaan ja aiempaan tutkimukseen. Niiden pyrkimys on selkeästi mitata hypoteeseissa esitettyjen muuttujien välistä yhteyttä empiirisen aineiston avulla. Lisäksi hypoteeseissa käytetyt termit avataan tässä tutkimuksessa vielä tarkemmin. Näin ollen voidaan katsoa, että esitetyt hypoteesit täyttävät hyvän hypoteesin tunnusmerkistön.

3.3. Kyselyn toteuttaminen

Tutkimus sijoittuu empiirisen kvantitatiivisen tutkimuksen kentälle ja on tyypiltään kuvaileva kyselytutkimus. On tärkeää huomauttaa, että tämän tutkimuksen tutkija ei ole osallistunut kyselyn laatimiseen, vaan siitä on pääasiallisesti vastannut Pasi Jalkanen yhdessä Maanpuolustuskorkeakoulun TAHTO-tutkimusprojektiin liitetyn tutkijan kanssa. Koska tämän tutkielman tutkija ei ole ollut mukana kyselyn laatimisessa, perustuvat hänen tietonsa aikaisempien aineistosta tehtyjen tutkimuksien kertomuksiin kyselyn laatimisesta.

Jalkasen (2019) tutkimuksessa pyrittiin muodostamaan maanpuolustussuhdetta mittaava mittari, joka on ohjannut kyselyn laatimista. Myös TAHTO-tutkimusprojektin ensimmäisessä vaiheessa muodostettua maanpuolustussuhteen käsitettä oli tarkoitus pyrkiä mittaamaan kvantitatiivisesti ja näin muodostaa/todentaa maanpuolustussuhde-teorian tekijöitä mittaavia tekijöitä. Koska Jalkasen tutkimusintressit olivat osittain yhtenevät TAHTO-tutkimusprojektin faktorinmuodostus hankkeen kanssa, oli näiden kahden projektin kyselyt päätetty yhdistää. (Jalkanen 2019, 92-94.)

Kyselyä oli aloitettu kehittämään poimimalla Yhteiskuntatieteellisestä tietoarkistosta soveltuvia kysymyksiä, joilla voitaisiin mitata kansalaisen ja hyvinvointivaltion suhdetta ja näistä sitten muodostaa mittarit. Lisäksi oli valittu Puolustusvoimissa, Puolustusministeriössä ja Maanpuolustuskorkeakoulussa laadittujen maanpuolustustahtoa mittaavien tutkimuksien kysymyksiä. Näitä kysymyksiä oli sitten luokiteltu, ryhmitelty ja jäsennelty. On huomionarvoista, ettei maanpuolustussuhteen kaikista osa-alueista ole olemassa olevia kyselysarjoja, joten varsinkin maanpuolustustoimijuutta ja -osaamista varten oli jouduttu muodostamaan uusia kysymyksiä. Kysymyksistä oli tämän jälkeen valittu kuvaavimmat ja tutkimukseen sopivimmat. Tämän vaiheen jälkeen kyselyä oli testattu tutkimusprojektin muilla tutkijoilla, sekä heidän lähipiirillään. Saatujen havaintojen perusteella kyselyä oli tiivistetty ja muokattu. Tämän jälkeen oli koettu, että kysely on valmis toteutettavaksi. Kyselyn toteuttamiseen oli saatu rahoitus Puolustusministeriöstä, joten sitä varten on suoritettu kilpailutus. Ministeriön taholta ei tullut ohjausta kyselyn sisältöön. Kilpailutuksen perusteella kyselyn toteuttajaksi oli päätyntä Taloustutkimus Oy. Taloustutkimuksen yhteyshenkilön esityksestä ja tutkijoiden toimesta kyselyä oli muokattu vielä kieliopillisesti. Tiedonkeruu kyselyllä oli aloitettu joulukuussa 2018 pilottivaiheella, jonka jälkeen oli todettu, ettei kyselyyn tarvitse tehdä muutoksia. Näin ollen tiedonkeruuta oli jatkettu ja pilottivaiheen otos oli sisällytetty vastaajaotokseen, sillä kyselyyn ei oltu tehty muutoksia tämän jälkeen. Minimiotoskokona aineistolle oli pidetty 1500 vastaajaa, joka oli saavutettu muutamassa päivässä. TAHTO-tutkimusprojektin tutkijat olivat saaneet kyselytutkimuksen datan analysoitavakseen 31.12.2018. (Jalkanen 2019, 93-98.)

Tutkimusotoksesta oli pyritty saamaan mahdollisimman kuvaava otos Suomen väestöryhmistä, mutta otos ei vastaa täysin Suomen väestörakennetta. Tähän palataan myöhemmin vastaajapopulaation tarkastelussa. Otoksen yhteyteen oli myös liitetty painokertoimet, joilla otos saadaan haluttaessa vastaamaan väestörakennetta. Nämä painokertoimet perustuvat mm. Tilastokeskuksen väestötilastoihin ja vastaajaryhmäkohtaiseen vastausprosenttioletukseen. (Jalkanen 2019, 93-98.) Näitä painokertoimia ei kuitenkaan suositella käytettävän aloittelevan tutkijan toimesta ja lisäksi voidaan otoskoon (N=1667) nähdä olevan riittävä kuvaamaan valtakunnallisia ilmiöitä (Heikkilä 2008, 45 & 77).

Koska tutkimuksen aineiston keräämiseen on käytetty kyselyä, voidaan sen etuna nähdä, ettei tutkija fyysisellä presensillään voi vaikuttaa vastaajan vastauksiin. Myös se, että kysymys esitetään jokaiselle vastaajalle tismalleen samalla tavalla, voidaan katsoa parantavan tutkimuksen luotettavuutta aineiston keruun osalta. Kyselyn heikkoutena on kuitenkin väärinymmärryksen mahdollisuus, eikä voida olla varmoja ymmärtävätkö vastaajat kysymyksen samoin. (Alkula, Pöntinen & Ylöstalo 1994, 12; Valli 2015, 44-45.) Tätä on kuitenkin tässä kyselyssä pyritty estämään huolellisella suunnittelulla ja esitestauksella. Lisäksi internet-kyselyn heikkoutena voidaan pitää, ettei se millään voi kuvata koko kansaa sisältävää otosta, sillä se jättää ulkopuolelle ne, joilla ei ole pääsyä internettiin (Heikkilä 2008, 74).

3.4. Analyysikeinot

Tutkimushypoteesia pyritään testaamaan tutkimalla kyselyn aineistosta maanpuolustustoimijuutta mittaavia kysymyksiä askeltavan klusterianalyysin keinoin. Klusterianalyysillä pyritään löytämään vastaajapopulaatiosta joukkoja, joiden vastauskäyttäytyminen on mahdollisimman samankaltaista valittujen muuttujien osalta (Metsämuuronen 2009, 875). Näitä löytyneitä ryhmiä taasen verrataan keskenään yksisuuntaisen varianssianalyysin keinoin Jalkasen (2019) diplomiyössään muodostamien maanpuolustusfaktoreiden avulla.

Klusterianalyysissä käytetään tässä tutkimuksessa askeltavaa klusterianalyysiä (Two Step Cluster), sillä hierarkkista klusterianalyysiä ei suositella suurille otosmäärille ja K-keskiarvon klusterianalyysissä tulisi olla tiedossa käytettävien klusterien määrä (Heikkilä 2010, 249; Metsämuuronen 2009, 802-803). Koska teoria ei varsinaisesti määritä maanpuolustustoimijuudesta erilaisia ryhmiä tai muita, on niitä lähdettävä tutkimaan askeltavan klusterianalyysin keinoin. Klusterianalyysin haasteena on, että on etukäteen vaikea arvioida millaisia ryhmiä muodostetut ryhmät tulevat olemaan ja varsinkin outlierit (muusta joukosta poikkeava havainto) voivat luoda hyvinkin erilaisia ryhmittelyperusteita (Heikkilä 2010, 249). Klusterianalyysiä on tässä tutkimuksessa käytetty muodostamaan maanpuolustustoimijuus-ryhmät.

Ristiintaulukoinnilla voidaan selvittää kahden muuttujan yhteyttä ja tutkia muuttujien välistä riippuvuutta. Ristiintaulukoinnissa valitaan selittävä muuttuja, joka selittää selitettävää muuttujaa. Kuitenkaan aina tällaista valintaa ei voida tehdä, jolloin valinta jää tutkijan harkinnan varaan. Yhteyttä testataan χ^2 -riippumattomuustestillä ts. Khiin neliö -testillä. (Heikkilä 2010, 210.) Khiin neliö -testin tulos tulee olla pienempi kuin testisuureen vapausaste (Df), jotta nollahypoteesin hylkäämisen kanssa voidaan jatkaa (Metsämuuronen 2009, 448-449). Ristiintau-

lukoinnilla on vertailtu tässä tutkimuksessa muodostuttujen maanpuolustustoimijuryhmien eroja taustamuuttujien osalta.

Maanpuolustustoimijuryhmiä on tässä työssä verrattu keskenään varianssianalyysin keinoin maanpuolustusasenteiden ja -luottamuksen osalta. Varianssianalyysi on parametrinen testi, jolla voidaan verrata useiden muuttujien keskiarvoja tilastollisesti. Tähän testiin sisältyy hypoteesi, että muuttujien keskiarvot ovat tilastollisesti yhtä suuret. (Valli 2015, 118.) Tässä tutkimuksessa pyritään tutkimaan luokittelevan muuttujan (maanpuolustustoimijuus) vaikutusta maanpuolustusluottamukseen, -asenteeseen, suhtautumiseen yksilön etuun suhteessa valtion etuun sekä tietoisuuteen maanpuolustuksesta ja osallistumismahdollisuuksista. Tällaista luokittelevan muuttujan vaikutusta mittaa yksisuuntainen varianssianalyysi (Metsämuuronen 2009, 710).

Yksisuuntaisen varianssianalyysin perusoletuksena on, että kunkin ryhmän vastaajajoukko on riittävän normaalisti jakautunut sekä ryhmien varianssit ovat yhtä suuret. Nämä eivät yleensä aiheuta ongelmaa, mikäli otoskoko on riittävän suuri. Pienillä otosko'oilla tämä voi kuitenkin aiheuttaa ongelman varsinkin normaalijakauman osalta. (Metsämuuronen 2009, 710-711.) Tässä työssä pieni vastaajapopulaatio luo ongelman yhden tarkasteltavan ryhmän (siviilipalvelushenkilöt) osalta, mutta tämä on otettu huomioon tutkimuksen luotettavuutta pohdittaessa.

Vaikka varianssianalyysi tutkii, onko keskiarvojen välillä eroa, ei se silti kerro minkä keskiarvojen välillä eroa on. Tästä syystä tulee varianssianalyysiä täydentää *post hoc* -testillä, joka kertoo mitkä keskiarvot eroavat keskenään tilastollisesti merkitsevästi. Tähän tutkimukseen on käytettäväksi päätyntä *Tukeyn* menetelmä ja *Tamhanen T2* -testi. *Tukeyn* menetelmä on hyvä konservatiivinen testi, kun vertailtavia arvoja on useita. *Tukeyn* testin perusoletuksena on, että ryhmien variansseissa ei ole eroa. Kun ryhmien variansseissa on eroa, on tässä työssä päädytty käyttämään *Tamhanen T2* -testiä, joka on hyvä konservatiivinen t-testiin perustuva menetelmä. (Metsämuuronen 2009, 718-719.) Nämä *post hoc* -testit ovat samoja, mitä Jalkanen (2019) oli käyttänyt omassa työssään.

Yksisuuntaisen varianssianalyysin lisäksi voisi olla myös mielenkiintoista tarkastella regressioanalyysin keinoin, kuinka maanpuolustusluottamus, -asenteet, suhtautuminen yksilön etuun suhteessa valtion etuun sekä tietoisuus maanpuolustuksesta ja osallistumismahdollisuuksista selittävät kuulumista maanpuolustustoimijuryhmiin. Tässä työssä sitä ei kuitenkaan ole tehty, sillä työn laajuus kasvaisi merkittävästi pro gradu -tutkielmaa laajemmaksi.

4. TULOKSET

Jalkanen (2019) oli työssään kuvaillut laajasti kyselyn vastauksien tuloksia. Tässä työssä kuvaillaan tulokset vain niiltä osin, jotka on nähty oleelliseksi tämän tutkimuksen kannalta. Ensimmäiseksi raportoidaan kyselyjoukko tunnuslukuina taustamuuttujien osalta ja sen jälkeen raportoidaan maanpuolustustoimijuus-ryhmien tunnusluvut toimijuudesta ja sen jälkeen vielä näiden ryhmien taustamuuttujat, jotta kyetään havainnollistamaan näiden ryhmien mahdollisia eroavaisuuksia vastaajapopulaatiosta taustamuuttujien osalta.

4.1. Vastaajapopulaation kuvaus

Alla olevassa taulukossa 2 on esitetty vastaajapopulaatio taustamuuttujien osalta. Vastaajien ikä on jaoteltu samalla tavalla kuin Jalkasen (2019) diplomityössä, jotta mahdollinen vertailu Jalkasen muodostamiin maanpuolustusryhmiin olisi helpompaa taustamuuttujien osalta.

Taulukko 2 Vastaajapopulaation jakaumat (kpl ja %) ilman painokertoimia (N=1667)

Sukupuoli		Ikä	
Mies	926 55,5%	<40 vuotta	300 18,0%
Nainen	741 44,5%	40-60 vuotta	663 39,8%
Total	1667 100%	>60 vuotta	704 42,2%
		Yhteensä	1667 100%
Suuralue		Koulutus	
Helsinki-Uusimaa	484 29,0%	Perus-/kansakoulu	151 9,1%
Etelä-Suomi	367 22,0%	Ammatti-, tekninen- /kauppakoulu	387 23,2%
Länsi-Suomi	431 25,9%	Ylioppilastutkinto	198 11,9%
Pohjois- ja Itä-Suomi	385 23,1%	Opisto	300 18,0%
Total	1667 100%	Ammattikorkeakoulu	207 12,4%
		Yliopisto/korkeakoulu	423 25,4%
		Total	1667 100%
Ammatti		Talouden elinvaihe	
Yrittäjä	77 4,6%	Yksinäistalous (yksi aikui- nen eli sinkkotalous)	445 26,7%
Johtava asema	30 1,8%	Lapseton pari	445 26,7%
Muu ylempi toimihenkilö, asiantuntija	259 15,5%	Muu aikuistalous (vain yli 18-vuotiaita)	428 25,7%
Toimihenkilö	213 12,8%	Talous, jossa alle 18- vuotiaita lapsia (lapsitalous)	348 20,9%
Työntekijä	378 22,7%	Puuttuva tieto	1 0,1%
Maanviljelijä	24 1,4%	Yhteensä	1667 100%
Opiskelija, koululainen	110 6,6%		
Eläkeläinen	436 26,2%		
Kotiäiti/-isä	16 1,0%		
Työtön	124 7,4%		
Total	1667 100%		

Vastausaineiston mukana toimitettiin myös painokertoimet, joilla otokset olisi saaneet vastaamaan tarkemmin suomen väestöä. Kyselyn toteuttamisesta kertovassa luvussa on kuitenkin perusteltu miksi näitä kertoimia ei ole tässä työssä käytetty. Tästä syystä tässä aineistossa nuorin ikäluokka (16-39 vuotta) on aliedustettua ja eläkeläiset sekä vanhin ikäluokka (61-79 vuotta) ovat yliedustettuna (Jalkanen 2019, 99). Kuten aiemminkin jo todettu, on vastaajapopulaatio (N=1667) kuitenkin riittävä tilastollisiin analyysihin ilman painokertoimiakin.

4.2. Maanpuolustustoimijuus-ryhmät

Maanpuolustustoimijuutta mitattiin kyselyssä 14:llä muuttujalla (Q11_1, Q11_8, Q12, Q12D, Q13, Q13MUU, Q14, Q15, Q16, Q17, Q18, Q18B, Q18C, Q19 ja Q22) (Liite 1). Tutkimuksen kyselyn tekovaiheessa muuttujille ei oltu tehty varsinaisesti mitään luokittelua, vaikkakin on nähtävissä, että pohjateoria on vaikuttanut kysymysten muodostamiseen. Koska kysymykset olivat luonteiltaan ja mitta-asteikoiltaan hyvin erilaisia, ei niistä ole järkevää muodostaa faktoreita. Näin ollen lähdettiin kokeilemaan millä kysymysyhdistelmällä saataisiin muodostettua mielekkäitä ryhmiä, klustereita.

Aluksi kokeiltiin, löytyisikö kaikkien kysymysten perusteella jokin selkeä jaottelumalli, mutta tämä ei tuottanut tarpeeksi laadukkaita klustereita. Seuraavaksi kysymyksiä luokiteltiin niiden teemojen mukaan kuten motiivit (Q16 & Q17), suhtautuminen (Q15, Q22, Q11_1 & Q11_8) sekä aktiivisuus ja rooli (Q12, Q13, Q14 & Q18). Näin kokeiltiin, josko näiden teemojen mukaisista yhdistelmistä saataisiin tarpeeksi laadukkaita klustereita. Niitä ei kuitenkaan löytynyt. Seuraavaksi kokeiltiin, josko teemojen sisältä löytyisi laadukkaita klustereita, mutta näinkään niitä ei löytynyt. Tämän jälkeen lähdettiin kokeilemaan pudottamaan teemojen sisällä heikoimpia selittäviä muuttujia pois. Näin päästiin malliin, jonka pohjalta kyettiin muodostamaan tarpeeksi laadukkaita klustereita ja ne muodostettiin muuttujien Q12 (aiempi ja nykyinen osallistuneisuus maanpuolustukseen asevelvollisuuden, kansainvälisten operaatioiden ja maanpuolustusjärjestöjen kautta) ja Q14 (ajallinen osallistuneisuus maanpuolustusta tai kriisiajan toimintaa tukevaan koulutukseen jossain roolissa) perusteella. Näiden muuttujien perusteella tehdyn askeltavan klusterianalyysin klusterien laatu (cohesion and separation) oli parhain >0.5 . Kaikilla muilla kombinaatioilla klusterien laatu oli alle 0.5 ja niille ei näyttänyt löytyvän yhteistä linjaa. Näiden muuttujien avulla tehdyn askeltavan klusterianalyysin tuloksena oli kolme ryhmää. Kolmesta ryhmästä ensimmäinen sisältää vastaajat, jotka eivät ole suorittaneet asepalvelusta eivätkä ole osallistuneet maanpuolustusta tai kriisiajan toimintaa tukevaan koulutukseen. Toinen ryhmä sisältää taas vastaajia, jotka joko ovat tai eivät ole suorittaneet asepalvelusta, mutta ovat osallistuneet maanpuolustusta tai kriisiajan toimintaa tuke-

vaan koulutukseen. Kolmas ryhmä sisältää asepalveluksen suorittaneet vastaajat, jotka eivät ole osallistuneet maanpuolustusta tai kriisiajan toimintaa tukevaan koulutukseen.

Ongelman toisen ryhmän ja teorian puolesta tekee se, että siihen sisältyy myös ne vastaajat, jotka ovat suorittaneet siviilipalveluksen. Tuloksia tarkemmin tarkastelemalla huomaa, että tämä johtuu yhdestä siviilipalveluksen suorittaneesta vastaajasta, joka on myös osallistunut vapaaehtoiseen maanpuolustusta tai viranomaistyötä tukevaan koulutukseen viimeisen viiden vuoden aikana. Heikkilä (2010, 249) toteaa, että tällaisissa outlier-tapauksissa (ryhmän muista jäsenistä merkittävästi poikkeava havainto), on klusterianalyysi herkkä antamaan epäjohtomukaisen ryhmittelyperusteen. Lisäksi kuten aiemmasta tutkimuksesta tiedetään, eroaa siviilipalveluksen suorittaneiden mielipiteet usein maanpuolustusaktiiveista (kts. esim. Kaarkoski ym. 2020; Kosonen ym. 2019), joten ei ole mielekästä sijoittaa heitä samaan ryhmään maanpuolustusaktiivien kanssa tutkittaessa tällaisten ryhmien mielipide-eroja. Maanpuolustussuhde-teorian mukaisesti ei kuitenkaan voida katsoa, etteikö siviilipalveluksen suorittaneillakin olisi jonkinlaista suhdetta maanpuolustukseen ja siksi heidän mielipiteensä ryhmänä on teorian kannalta mielenkiintoisia. Toisaalta pienen vastaajapopulaation (N=36) johdosta, ei siviilipalveluksen suorittaneiden ryhmästä voida tehdä tarkkoja johtopäätelmiä. Teorian kannalta on kuitenkin mielenkiintoista nähdä myös heidän suhtautumisensa maanpuolustukseen.

Edellä mainituista syistä, on kysymys Q12_2 ja siihen ”Kyllä”-vastauksen vastanneet päätetty jättää klusterianalyysin ulkopuolelle. Tällä ratkaisulla klusterianalyysin tuloksena on edelleen samat ryhmät, mutta toiseen ryhmään eivät nyt sisälly siviilipalveluksen suorittaneet. Teorian kannalta on kuitenkin mielenkiintoista havainnoida siviilipalveluksen suorittaneiden mielipiteitä, joten heidät on nostettu teoriapohjaisesti erillisenä neljäntenä ryhmänä tarkasteluun mukaan. Ryhmistä ensimmäinen on nimetty *Ulkopuolisiksi*, toinen *Aktiiveiksi*, kolmas *Passiiveiksi* ja neljäs rinnalle nostettu ryhmä on *Siviilipalvelus*.

Voisi argumentoida, ettei ryhmittely ole välttämättä tarpeen, mutta koska tutkimuksen tehtävä on osaltaan testata tutkimuksen aineistonkeruuseen käytettyä kyselyä, voidaan perusteena ryhmittelylle nähdä kysymysten testaus niiden kykyyn muodostaa vastaajista erilaisia ryhmiä.

Seuraavaksi on esitetty ristiintaulukoinnin avulla ryhmien jakautuminen klusterianalyysissä käytettyjen kysymysten osalta

Taulukko 3 Ristiintaulukointi: Maanpuolustustoimijuus-ryhmien jakautuminen klusterikysymyksessä Q12

	N=1667	Kyllä	Ei	EOS	Yht.
Q12_1 Oletko suorittanut asevelvollisuuden tai vapaaehtoisen asepalveluksen?	ULKOPUOLISET	0 0,0%	735 44,1%	0 0,0%	735 44,1%
	AKTIIVISET	291 17,5%	66 4,0%	7 0,4%	364 21,8%
	PASSIIVISET	532 31,9%	0 0,0%	0 0,0%	532 31,9%
	SIVIILIPALVELUS	6 0,4%	30 1,8%	0 0,0%	36 2,2%
$\chi^2 = 1453,229, df=6, p<0.001$					100%
Q12_3 Olen jäsen maanpuolustusjärjestössä	ULKOPUOLISET	0 0,0%	735 44,1%	0 0,0%	735 44,1%
	AKTIIVISET	124 7,4%	229 13,7%	11 0,7%	364 21,8%
	PASSIIVISET	0 0,0%	532 31,9%	0 0,0%	532 31,9%
	SIVIILIPALVELUS	0 0,0%	36 2,2%	0 0,0%	36 2,2%
$\chi^2 = 525,840, df=6, p<0.001$					100%
Q12_4 Toimin aktiivisesti maanpuolustusjärjestössä	ULKOPUOLISET	0 0,0%	735 44,1%	0 0,0%	735 44,1%
	AKTIIVISET	51 3,1%	301 18,1%	12 0,7%	364 21,8%
	PASSIIVISET	0 0,0%	532 31,9%	0 0,0%	532 31,9%
	SIVIILIPALVELUS	1 0,1%	35 2,1%	0 0,0%	36 2,2%
$\chi^2 = 229,731, df=6, p<0.001$					100%
Q12_5 Olen ollut kansainvälisessä operaatioissa	ULKOPUOLISET	0 0,0%	735 44,1%	0 0,0%	735 44,1%
	AKTIIVISET	22 1,3%	334 20,0%	8 0,5%	364 21,8%
	PASSIIVISET	0 0,0%	532 31,9%	0 0,0%	532 31,9%
	SIVIILIPALVELUS	0 0,0%	36 2,2%	0 0,0%	36 2,2%
$\chi^2 = 109,358, df=6, p<0.001$					100%

Kuten Taulukosta 3 huomataan, ei siihen ole sisällytetty kysymystä Q12_2 (Oletko suorittanut siviilipalveluksen?), koska sitä ei käytetty klusteroinnin yhteydessä. Kuitenkin kaikki *Siviilipalvelus*-ryhmään (N=36) kuuluvat olivat vastanneet tähän kysymykseen kyllä. Mielenkiintoinen havainto on, että kuusi heistä on myös suorittanut asepalveluksen tai vapaaehtoisen asevelvollisuuden. Tämä voi johtua esimerkiksi siitä, että he ovat myöhemmin eronneet reservistä ja näin ollen suorittaneet siviilipalveluksen täydennyspalveluksen ja näin ollen suorittaneet myös siviilipalveluksen. Toinen mielenkiintoinen havainto *Siviilipalvelus*-ryhmästä on, että yksi heistä toimii vastausten mukaan aktiivina maanpuolustusjärjestössä. Toisaalta, koska hän ei vastausten mukaan ole jäsen maanpuolustusjärjestössä, voi olla myös mahdollista, että tämä on erheellinen vastaus.

Taulukko 4 Ristiintaulukointi: Maanpuolustustoimijuus-ryhmien jakautuminen klusterikysymyksessä Q14 Kuinka monta vuorokautta olet osallistunut maanpuolustusta tai kriisiajan toimintaa tukevaan koulutukseen jossain roolissa (esim. kouluttaja, reserviläinen, opiskelija) viimeisen viiden vuoden aikana?

		N=1667	Ei yhtään	1-7vrk	8-14vrk	14-30vrk	1-2kk	2-4kk	>4kk	Yht.
Q14_1 Sotilaallinen maanpuolustus, yleensä vapaaehtoinen	ULKOPUOLLISET	735	0	0	0	0	0	0	0	735
		44,1%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	44,1%
	AKTIIVISET	177	65	45	31	11	12	23	364	
		10,6%	3,9%	2,7%	1,9%	0,7%	0,7%	1,4%	21,8%	
	PASSIIVISET	532	0	0	0	0	0	0	532	
	31,9%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	31,9%	
	SIVIILIPALVELUS	35	0	0	0	1	0	0	36	
		2,1%	0,0%	0,0%	0,0%	0,1%	0,0%	0,0%	2,2%	
$\chi^2 = 752,473, df=18, p<0.001$										
100%										
Q14_2 Kansainväliseen operaatioon liittyvä koulutus (pl. itse mahdollinen operaatioissa käytetty aika)	ULKOPUOLLISET	735	0	0	0	0	0	0	0	735
		44,1%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	44,1%
	AKTIIVISET	339	8	4	6	1	5	1	364	
		20,3%	0,5%	0,2%	0,4%	0,1%	0,3%	0,1%	21,8%	
	PASSIIVISET	532	0	0	0	0	0	0	532	
	31,9%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	31,9%	
	SIVIILIPALVELUS	35	0	1	0	0	0	0	36	
		2,1%	0,0%	0,1%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	2,2%	
$\chi^2 = 95,450, df=18, p<0.001$										
100%										
Q14_3 Maanpuolustusjärjestöjen antama muu koulutus esim. kyberturvallisuuskoulutus	ULKOPUOLLISET	735	0	0	0	0	0	0	0	735
		44,1%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	44,1%
	AKTIIVISET	288	53	9	4	0	4	6	364	
		17,3%	3,2%	0,5%	0,2%	0,0%	0,2%	0,4%	21,8%	
	PASSIIVISET	532	0	0	0	0	0	0	532	
	31,9%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	31,9%	
	SIVIILIPALVELUS	35	0	0	1	0	0	0	36	
		2,1%	0,0%	0,0%	0,1%	0,0%	0,0%	0,0%	2,2%	
$\chi^2 = 289,589, df=15, p<0.001$										
100%										
Q14_4 Viranomaisten työtä tukevaan toimintaan liittyvä koulutus esim. Vapaaehtoisen pelastuspalvelun tai siihen kuuluvan järjestön antama koulutus	ULKOPUOLLISET	735	0	0	0	0	0	0	0	735
		44,1%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	44,1%
	AKTIIVISET	232	101	11	7	5	2	6	364	
		13,9%	6,1%	0,7%	0,4%	0,3%	0,1%	0,4%	21,8%	
	PASSIIVISET	532	0	0	0	0	0	0	532	
	31,9%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	31,9%	
	SIVIILIPALVELUS	32	4	0	1	0	0	0	36	
		1,9%	0,2%	0,0%	0,1%	0,0%	0,0%	0,0%	2,2%	
$\chi^2 = 498,475, df=18, p<0.001$										
100%										

Taulukosta 4 huomataan, että *Aktiiviset* ovat osallistuneet melko kattavasti ryhmänä kaikkiin kyselyssä kysytyihin maanpuolustusta tai kriisiajan toimintaa tukevaan toimintaan. Mielenkiintoinen havainto on myös, että *Siviilipalvelus*-ryhmästä joku, tai jotkut heistä ovat osallistuneet myös aika kattavasti kyselyssä kysytyihin tukevaan toimintaan. Toisaalta tämä havainto tukisi päätelmää, että heidän joukossaan on henkilöitä, jotka ovat eronneet reservistä ja suorittaneet siviilipalveluksen myöhemmin. Tulee ottaa huomioon, että kyselyn aikajänne jolta vastaajien pyydettiin vastaamaan osallistuneensa em. toimintaan on viisi vuotta, joten on mahdollista, että tämän viiden vuoden aikaikkunan sisällä henkilö on ollut tiivistä toiminnassa maanpuolustuksen kanssa ja eronnut sittemmin reservistä.

Seuraavaksi on tarkasteltu maanpuolustustoimijuus-ryhmiä taustamuuttujien osalta. Kyselystä on otettu tarkasteluun sukupuoli, ikäluokat, suurasuinalue, koulutus, ammatti ja talouden elin-vaihe.

Taulukko 5 Ristiintaulukointi: Maanpuolustustoimijuus-ryhmien ja ikäluokkien välinen yhteys

Ikäryhmät	ULKOPUOLISET	AKTIIVISET	PASSIIVISET	SIVIILIPALVELUS
<40	174 23,7%	51 14%	55 10,3%	20 55,6%
40-60	265 36,1%	159 43,7%	226 42,5%	13 36,1%
>60	296 40,3%	154 42,3%	251 47,2%	3 8,3%
Yhteensä	735 100%	364 100%	532 100%	36 100%

$$\chi^2 = 80,537, df=6, p < 0.001$$

Maanpuolustustoimijuus-ryhmien välillä on tilastollisesti merkitseviä eroja ikäryhmien suhteen. *Ulkopuoliset* jakautuvat ryhmistä kaikkein tasaisemmin, mutta ovat silti painottuneet vanhimpaan ikäryhmään. *Aktiiviset* ja *Passiiviset* ovat painottuneet kahteen vanhimpaan ikäryhmään. *Siviilipalvelus* on ryhmänä painottunut selkeästi nuorimpaan ikäryhmään. Mielenkiintoista on, että *Aktiiviset* painottuvat myös kaikkein vanhimpaan ryhmään, vaikka asevelvollisuus päättyy sinä vuonna jona henkilö täyttää 60 vuotta (Asevelvollisuuslaki 1 luku, 2 §).

Taulukko 6 Ristiintaulukointi: Maanpuolustustoimijuus-ryhmät ja sukupuolen välinen yhteys

Sukupuoli	ULKOPUOLISET	AKTIIVISET	PASSIIVISET	SIVIILIPALVELUS
Mies	69 9,4%	294 80,8%	527 99,1%	36 100%
Nainen	666 90,6%	70 19,2%	5 0,9%	0 0%
Yhteensä	735 100%	364 100%	532 100%	36 100%

$$\chi^2 = 1164,759, df=3, p < 0.001$$

Sukupuolen osalta ryhmät sisältävät tilastollisesti merkittäviä eroja ja jakautuvat jokseenkin ei-yllätyksellisesti. *Ulkopuolisista* suurin osa on naisia ja *Passiiveista* lähes kaikki miehiä. *Siviilipalvelus*-ryhmän kaikki jäsenet ovat miehiä. Nämä erot ovat selitettävissä varmaankin suurilta osin miehiä koskevasta asevelvollisuudesta. Mielenkiintoista on, että *Aktiivien* joukossa lähes viidesosa on naisia.

Taulukko 7 Ristiintaulukointi: Maanpuolustustoimijuus-ryhmät ja suuralueiden välinen yhteys

Suuralue	ULKOPUOLISET	AKTIIVISET	PASSIIVISET	SIVIILIPALVELUS
Helsinki- Uusimaa	208 28,3%	93 25,5%	170 32,0%	13 36,1%
Etelä-Suomi	159 21,6%	90 24,7%	109 20,5%	9 25%
Länsi-Suomi	205 27,9%	89 24,5%	128 24,1%	9 25%
Pohjois- ja Itä-Suomi	163 22,2%	92 25,3%	125 23,5%	5 13,9%
Yhteensä	735 100%	364 100%	532 100%	36 100%

$$\chi^2 = 10,320, df=9, p=0,325$$

Kuten Taulukosta 7 ilmenee, ei maanpuolustustoimijuus-ryhmien välillä ole tilastollisesti merkitseviä eroja suuralueen osalta. *Passiiviset* ja *Siviilipalvelus*-ryhmä painottuvat hieman Helsinki-Uusimaa alueelle, mutta tämä ero ei ole tilastollisesti merkitsevä.

Taulukko 8 *Ristiintaulukointi: Maanpuolustustoimijuus-ryhmät ja koulutuksen välinen yhteys*

Koulutus	ULKOPUOLISET	AKTIIVISET	PASSIIVISET	SIVIILIPALVELUS
Perus-/kansakoulu	71 9,7%	24 6,6%	53 10,0%	3 8,3%
Ammatti-, tekninen- /kauppakoulu	136 18,5%	91 25,1%	155 29,1%	5 13,9%
Ylioppilas/lukio	105 14,3%	33 9,1%	50 9,4%	10 27,8%
Opisto	142 19,3%	73 20,1%	84 15,8%	1 2,8%
Ammattikorkeakoulu	99 13,5%	54 14,9%	47 8,8%	7 19,4%
Yliopisto/korkeakoulu	182 24,8%	88 24,2%	143 26,9%	10 27,8%
Yhteensä	735 100%	363 100%	532 100%	36 100%

$$\chi^2 = 54,376, df = 15, p < 0,001$$

Koulutuksen osalta ryhmät eroavat toisistaan tilastollisesti merkitsevästi. *Aktiiveissa* on prosentuaalisesti vähiten perus- tai kansakoulun koulutusasteen omaavia, kun taas *Passiivisten* joukossa eniten ammatti-, teknisen-, tai kauppakoulun koulutusasteen omaavia henkilöitä. Ylioppilastutkinnon koulutusasteen omaavien osuus on selkeästi isompi *Siviilipalvelus*-ryhmän joukossa. Opistotaustaiset korostuvat *Ulkopuolisissa* ja *Aktiiveissa*, kun taas *Siviilipalvelus*-ryhmän joukossa heitä on vähän. Ammattikorkeakoulu taustaisia on merkittävästi vähemmän *Passiivisten* joukossa kuin muissa ryhmissä. Yliopisto ja korkeakoulutettujen osuudet ovat melko samaa suurusluokkaa kaikissa ryhmissä.

Taulukko 9 Ristiintaulukointi: Maanpuolustustoimijuus-ryhmät ja ammatin/aseman välinen yhteys

Ammatti/asema	ULKOPUOLISET	AKTIIVISET	PASSIIVISET	SIVIILIPALVELUS
Yrittäjä	28 3,8%	18 4,9%	28 5,3%	3 8,3%
Johtava asema	10 1,4%	12 3,3%	8 1,5%	0 0,0%
Muu ylempi toimihenkilö, asiantuntija	84 11,4%	67 18,4%	103 19,4%	5 13,9%
Toimihenkilö	111 15,1%	48 13,2%	49 9,2%	5 13,9%
Työntekijä	170 23,1%	74 20,3%	124 23,3%	10 27,8%
Maanviljelijä	6 0,8%	8 2,2%	10 1,9%	0 0,0%
Opiskelija, koululainen	68 9,3%	14 3,8%	21 3,9%	7 19,4%
Eläkeläinen	181 24,6%	100 27,5%	152 28,6%	3 8,3%
Kotiäiti/-isä	12 1,6%	3 0,8%	1 0,2%	0 0,0%
Työtön	65 8,8%	20 5,5%	36 6,8%	3 8,3%
Yhteensä	735 100%	364 100%	532 100%	36 100%

$$\chi^2 = 82,999, df = 27, p < 0.001$$

Ammatin tai aseman puolesta maanpuolustustoimijuus-ryhmät eroavat toisistaan tilastollisesti merkitsevästi, kuten Taulukosta 9 huomataan. *Aktiivisten* ja *Passiivisten* joukossa korostuvat hieman muut ylemmät toimihenkilöt ja asiantuntijat. Toimihenkilöiden osuus on taasen *Passiivisten* joukossa selvästi pienempi kuin muissa ryhmissä. *Siviilipalvelus*-ryhmän joukossa korostuvat hieman työntekijöiden osuus ja huomattavasti opiskelijoiden ja koululaisten osuus. Toisaalta eläkeläisiä on *Siviilipalvelus*-ryhmän joukossa prosentuaalisena osuutena muita joukkoja vähemmän. On kuitenkin muistettava, että tässä tutkimuksessa vastanneiden siviilipalvelushenkilöiden otos (N=36) on sangen pieni tilastollisten päätelmien tekemiseen.

Taulukko 10 *Ristiintaulukointi: Maanpuolustustoimijuus-ryhmät ja talouden elinvaiheen välinen yhteys*

Talouden elin- vaihe	ULKOPUOLISET	AKTIIVISET	PASSIIVISET	SIVIILIPALVELUS
Yksinäistalous (sinkkotalous)	230 31,3%	83 22,9%	119 22,4%	13 36,1%
Lapseton pari	181 24,6%	96 26,4%	163 30,6%	5 13,9%
Muu aikuista- lous	168 22,9%	106 29,2%	148 27,8%	6 16,7%
Talous, jossa alle 18-vuotiaita lapsia	156 21,2%	78 21,5%	102 19,2%	12 33,3%
Yhteensä	735 100%	364 100%	532 100%	36 100%

$\chi^2 = 28,867$, $df=9$, $p < 0.001$

Talouden elinvaiheen osalta on ryhmien välillä tilastollisesti merkitseviä eroja. *Ulkopuoliset* painottuvat yksinäistalouksiin, *Aktiiviset* painottuvat muuta enemmän muu aikuistalouteen, *Passiiviset* painottuvat lapsettomiin pareihin ja *Siviilipalvelus* painottuu selvästi yksinäistalouteen ja talouteen, jossa on alle 18-vuotiaita lapsia.

4.3. Maanpuolustusfaktorit

Faktorianalyysin tarkoituksena on tiivistää tutkimuksessa käytettävää muuttujien määrää ja näin ollen helpottaa analyysien tekemistä. Faktorianalyysillä voidaan myös testata olemassa olevaa teoriaa ja sen pohjalta rakennettua kyselyä, kuten tämän tutkimuksessa käytettävän kyselyn tehtävänä osaltaan oli (Tähtinen & Isoaho 2001, 127).

Jalkanen (2019) oli työssään muodostanut maanpuolustusfaktorit tutkimusaineistosta. Koska Jalkanen on avannut faktoreiden muodostamista omassa työssään, ei sitä tulla tässä työssä avaamaan tarkemmin. Tässä luvussa kuitenkin esitellään faktorit keskeisiltä osin, jotta tulee selvennettyä, minkä kysymyksien ja tekijöiden pohjalta faktorit on muodostettu.

Jalkanen (2019) oli analysoinut kyselyn kysymyksiä eksploratiivisella faktorianalyysillä. Eksploratiivista faktorianalyysia kannattaa suosia, kun on teoriapohjainen ajatus muuttujien taustalla vaikuttavista tekijöistä (Metsämuuronen 2009, 651). SPSS-ohjelmassa oli hän käyttänyt samoja asetuksia sekä ekstraktoinnille että rotatoinnille. Ekstraktoinnissa hän oli käyttänyt pääakselifaktorointia. Rotatoinnin menetelmänä hän oli päättänyt käyttämään PROMAX-menetelmää. Tähän ratkaisuun oli Jalkanen päättänyt mitä ilmeisemmin siitä syystä, että nyt muodostetut faktorit voivat osittain korreloida keskenään mitattavien muuttujien rinnakkaisuuksista johtuen ja tällöin kannattaa käyttää PROMAX-rotatiota (Metsämuuronen 2009, 668).

Lisäksi Jalkanen oli analysoinut muuttujien korrelaatiomatriisin soveltuvuutta faktorianalyysiin Bartlettin sväärisyystestillä ja Kaiserin testillä. Näillä testeillä mitataan analyysin perusteella muodostetun korrelaatiomatriisin korrelointiominaisuuksia (Jokivuori & Hietala 2007, 93). Maanpuolustusasenteesta, -luottamuksesta ja -toimijuudesta Jalkanen (2019) oli valinnut analysoitavaksi kuusi muuttujaa (Q11, Q18B, Q18C, Q19, Q20 ja Q22) ja Kaiserin testin ja Bartlettin sväärisyystestin mukaan näiden kysymysten kanssa oli voitu jatkaa ($KMO=0.92$, $Bartlett\ p<0.001$). Näiden tulosten tulee Kaiserin testin osalta olla vähintään 0.6 ja pienemmät kuin 0.5 luvut kuvastaisivat huonoa faktoroitavuutta. Bartlettin sväärisyystesti taas testaa korreloiko muuttuja ainoastaan itsensä kanssa. Jos tulos on tilastollisesti merkitsevä, tarkoittaa se, että kyseinen faktori ei korreloi vain itsensä kanssa. (Jokivuori ym. 2007, 96.) Tämän jälkeen Jalkanen oli arvioinut muuttujien kommunaliteettia ja poistanut sen perusteella neljä muuttujaa (Q11_6, Q19, Q22_2 & Q22_6). Loppujen väittämien kommunaliteetti on välillä 0.3-0.97.

Taulukko 11 *Tutkimuksessa käytettävät maanpuolustusfaktorit (tarkempi raportointi liitteessä 2)*

<i>Faktori</i>	<i>k.a.</i>	<i>s</i>	<i>α</i>
ASENNE PUOLUSTUKSEN RESURSSIEIHIN JA HENKILÖKOHTAISEEN OSALLISUUTEEN (F1)	4,98	1,42	0,87
ASENNE ASEVELVOLLISUUTEEN (F2)	5,22	1,52	0,91
LUOTTAMUS PUOLUSTUS-, ULKO- JA TURVALLISUUSPOLITTIKAN HOITOON (F3)	5,28	1,12	0,86
TIETOISUUS MAANPUOLUSTUKSESTA JA OSALLISTUMISMAHDOLLISUUKSISTA (F4)	5,13	2,57	0,82
SUHTAUTUMINEN YKSILÖN ETUUN SUHTEESSA VALTION ETUUN (F5)	5,59	1,25	0,72

Taulukosta 11 käy ilmi muodostetut summamuuttujat ja niiden sisältämät muuttujat on raportoitu tarkemmin liitteessä 2. Keskiarvon ja keskihajonnan lisäksi Taulukossa 5 on ilmoitettu myös faktoreiden Cronbachin alfa -kerroin. Cronbachin alfalla mitataan summamuuttujan sisäistä konsistenssia ja reliabiliteettia, eli luotettavuutta mittarina. Cronbachin alfan tulee useimmiten olla yli 0,6, jotta summamuuttujaa voidaan pitää luotettavana. (Valli 2015, 142.)

Jalkanen (2019) oli muodostanut löytämänsä maanpuolustusryhmät (*Positiiviset, Neutraalit* ja *Negatiiviset*) kolmen ensimmäisen faktorin (F1, F2 & F3) avulla, mutta vertaili kuitenkin ryhmiä kaikkien faktoreiden avulla. Jotta tämän tutkimuksen tuloksia voitaisiin vertailla jossain määrin Jalkasen tutkimuksen tuloksiin, tullaan tässä työssä vastaamaan tutkimushypoteeseihin näiden faktoreiden avulla.

4.4. Toimijuuden yhteys maanpuolustusluottamus- ja maanpuolustussuhdefaktoreihin

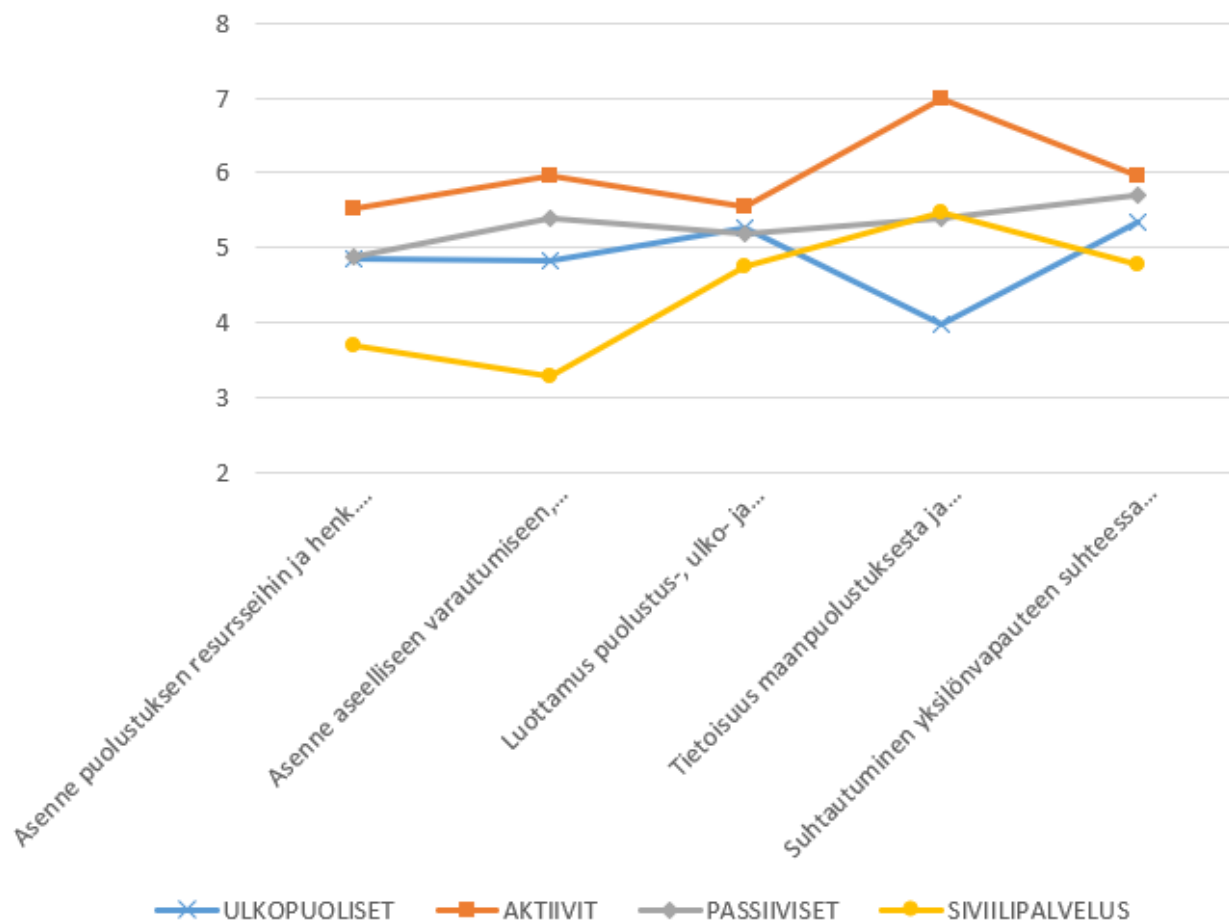
Tässä tutkimuksessa yhteyttä tutkitaan yksisuuntaisella varianssianalyysillä, jota täydennetään Tukeyn ja Tamhanen T2 -testeillä. Taulukossa 12 on esitetty varianssianalyysin tulokset faktoreiden osalta. Jalkanen (2019) oli omassa työssään myös analysoinut löytyneitä maanpuolustusryhmiä näiden faktoreiden avulla. Efektikoon selittävyysastetta arvioitaessa on käytetty seuraavia raja-arvoja: $\eta^2 = 0,01 - <0,6 =$ pieni, $\eta^2 = 0,06 - <0,138 =$ keskinkertainen ja $\eta^2 > 0,138 =$ suuri (Häyhä, Kailanheimo, Pulkka & Tuominen 2015, 43).

Taulukko 12 *Yksisuuntainen varianssianalyysi: Maanpuolustustoimijuryhmien eroavaisuudet maanpuolustusfaktoreissa*

		k.a	s	F(df)	p-arvo	η^2
Asenne puolustuksen resursseihin ja henkilökohtaiseen osallisuuteen (F1) (N=1646)	ULKOPUOLISET (N=721)	4,85 ^a	1,44	31,232 (3)	<0,001	0,054
	AKTIIVISET (N=362)	5,51	1,26			
	PASSIIVISET (N=528)	4,89 ^a	1,36			
	SIVIILIPALVELUS (N=35)	3,68	1,79			
Asenne asevelvollisuuteen (F2) (N=1658)	ULKOPUOLISET (N=729)	4,82	1,55	153,879 (3)	<0,001	0,120
	AKTIIVISET (N=363)	5,96	1,18			
	PASSIIVISET (N=531)	5,40	1,39			
	SIVIILIPALVELUS (N=35)	3,28	1,64			
Luottamus puolustus-, ulko- ja turvallisuuspolitiikan hoitoon (F3) (N=1656)	ULKOPUOLISET (N=727)	5,26 ^a	1,11	13,066 (3)	<0,001	0,019
	AKTIIVISET (N=363)	5,54 ^a	1,00			
	PASSIIVISET (N=530)	5,18 ^a	1,17			
	SIVIILIPALVELUS (N=36)	4,75	1,35			
Tietoisuus maanpuolustuksesta ja osallistumismahdollisuuksista (F4) (N=1667)	ULKOPUOLISET (N=735)	3,98	2,27	763,169 (3)	<0,001	0,209
	AKTIIVISET (N=364)	7,00	2,22			
	PASSIIVISET (N=532)	5,40 ^a	2,34			
	SIVIILIPALVELUS (N=36)	5,46 ^a	2,45			
Suhtautuminen yksilön etuun suhteessa valtion etuun (F5) (N=1583)	ULKOPUOLISET (N=678)	5,35 ^a	1,35	40,222 (3)	<0,001	0,049
	AKTIIVISET (N=355)	5,97 ^b	1,05			
	PASSIIVISET (N=516)	5,7 ^{ab}	1,11			
	SIVIILIPALVELUS (N=34)	4,78	1,75			

Samalla yläindeksillä merkityt keskiarvot eivät poikkea toisistaan merkitsevyytasolla $p < 0.05$. Post hoc -testi on Tukey/Tamhane T2.

Alla on vielä taulukon lisäksi havainnollistettu kuvion avulla taulukon 12 osalta ryhmien väliset eroavaisuudet graafisesti.

Kuvio 2. Maanpuolustustoimijuuden ja maanpuolustusfaktoreiden välinen yhteys

Kuten taulukosta 12 selviää, on ryhmien välillä tilastollisesti merkitseviä eroja faktoreiden suhteen ($p < 0,001$). Asenteessa puolustuksen resursseihin ja henkilökohtaiseen osallisuuteen, *Ulkopuolisten* ja *Passiivisten* ryhmien välillä ei ollut tilastollisesti merkitsevää eroa. Kun taas *Aktiivien* asenne tämän faktorin osalta oli muita ryhmiä korkeampi ja *Siviilipalvelus*-ryhmän muita matalampi. Eta:n neliö saa kuitenkin suhteellisen pienen arvon (0,054), joten selitysvaivoima on pieni.

Asenteessa asevelvollisuuteen oli kaikkien ryhmien väliset erot tilastollisesti merkitseviä. *Aktiivien* asenne oli tämän faktorin mitta-asteikolla korkein, toiseksi korkein asenne oli *Passiiveilla*, toiseksi alhaisin oli *Ulkopuolisilla* ja alhaisin oli *Siviilipalvelus*-ryhmällä. Eta:n neliö saa hieman suuremman arvon (0,120) kuin edellisen faktorin osalta ja selitysvaivoima on keskinertainen.

Luottamuksessa puolustus-, ulko- ja turvallisuus politiikan hoitoon ainoastaan *Siviilipalvelus*-ryhmä erosi muista tilastollisesti merkitsevästi. Muiden ryhmien keskiarvot olivat hieman yli arvon viisi (5), kun taas *Siviilipalvelus*-ryhmän keskiarvo oli alle tämän. Tämän faktorin osalta maanpuolustustoimijuryhmän efektikoko saa arvoksi 0,019 ja näin ollen selitysvoima jää pieneksi.

Passiiviset ja *Siviilipalvelus*-ryhmä eivät taasen eronneet tietoisuudesta maanpuolustuksesta ja osallistumismahdollisuuksien osalta toisistaan. *Aktiiviset* olivat muita ryhmiä selvästi tietoisempia ja saivat selvästi korkeimman arvon. *Ulkopuoliset* saivat tällä faktorilla mitattuna kaikkein pienimmän arvon. Huomionarvoista on, että jokaisen ryhmän sisällä on huomattavasti suurempi hajonta tämän faktorin osalta, kuin muiden faktoreiden osalta. Tämän faktorin osalta myös maanpuolustustoimijuuden selitysvoima on kaikista merkitsevin (0,209) ja selitysvoima suuri.

Suhtautumisessa yksilönvapautteen suhteessa maanpuolustuksen velvollisuuteen ovat *Aktiiviset* saaneet korkeimman arvon. *Aktiiviset* eroavat tilastollisesti merkitsevästi tässä suhteessa kahdesta muusta ryhmästä (*Ulkopuoliset* ja *Siviilipalvelus*), mutta eivät *Passiiveista*, jotka ovat saaneet toiseksi korkeimman arvon. *Passiiviset* eivät taasen eroa tilastollisesti merkitsevästi *Ulkopuolisista*, jotka ovat saaneet toiseksi alimman arvon tämän faktorin mittarilla. *Siviilipalvelus*-ryhmä eroaa muista ryhmistä tilastollisesti merkitsevästi ja on saanut tämän faktorin mittarilla pienimmän arvon. Selitysvoima tämän faktorin osalta jää pieneksi (0,049)

5. POHDINTA

Ensiksi tarkastelemme tämän tutkimuksen keskeisimpiä johtopäätöksiä ja löydöksiä. Tämän jälkeen johtopäätöksiä on pohdittu laajemmin ja tarkemmin. Sen jälkeen suoritamme tarkemman vertailun tämän tutkimuksen maanpuolustustoimijuryhmien (*Aktiiviset, Passiiviset, Ulkopuoliset* ja *Siviilipalvelus*) ja Jalkasen (2019) maanpuolustusryhmien (*Positiiviset, Neutraalit* ja *Negatiiviset*) välillä. Aloittaen taustamuuttujista ja sen jälkeen vertailemme ryhmiä maanpuolustusfaktoreiden osalta.

Johtopäätöksien tueksi, kerrataan tässä vielä tämän tutkimuksen tutkimushypoteesit, jotka olivat:

H_{0a} = Maanpuolustustoimijuudella sekä asenteella puolustuksen resursseihin ja henkilökohtaiseen osallisuuteen ei ole yhteyttä keskenään.

H_{1a} = Maanpuolustustoimijuudella sekä asenteella puolustuksen resursseihin ja henkilökohtaiseen osallisuuteen on yhteys.

H_{0b} = Maanpuolustustoimijuudella sekä asenteella asevelvollisuuteen ei ole yhteyttä keskenään.

H_{1b} = Maanpuolustustoimijuudella sekä asenteella asevelvollisuuteen on yhteys.

H_{0c} = Maanpuolustustoimijuudella sekä luottamuksella puolustus-, ulko- ja turvallisuuspolitiikan hoitoon ei ole yhteyttä keskenään.

H_{1c} = Maanpuolustustoimijuudella sekä luottamuksella puolustus-, ulko- ja turvallisuuspolitiikan hoitoon on yhteys.

H_{0d} = Maanpuolustustoimijuudella sekä tietoisuudella maanpuolustuksesta ja osallistumismahdollisuuksista ei ole yhteyttä

H_{1d} = Maanpuolustustoimijuudella sekä tietoisuudella maanpuolustuksesta ja osallistumismahdollisuuksista on yhteys

H_{0e} = Maanpuolustustoimijuudella sekä suhtautuminen yksilön etuun suhteessa valtion etuun ei ole yhteyttä

H_{1e} = Maanpuolustustoimijuudella sekä suhtautuminen yksilön etuun suhteessa valtion etuun on yhteys

5.1. Keskeisimmät johtopäätökset

Tässä tutkimuksessa havaittiin maanpuolustustoimijuuden vaikuttavan asenteeseen puolustuksen resursseista ja henkilökohtaiseen osallisuuteen, asenteeseen asevelvollisuudesta, luottamukseen puolustus-, ulko- ja turvallisuuspolitiikan hoitoon, tietoisuuteen maanpuolustuksesta ja osallistumismahdollisuuksista sekä suhtautumiseen yksilön etuun suhteessa valtion etuun. Näin ollen kaikki tutkimuksen nollahypoteesit (H_0) voitiin hylätä ja todeta vastahypoteesien (H_1) olevan tosia tämän tutkimuksen tuloksien perusteella.

Kaikkien mitattujen muuttujien osalta, pois lukien tietoisuus maanpuolustuksesta ja osallistumismahdollisuuksista, näytti korkea maanpuolustusaktiivisuus selittävän korkeampaa arvoa mitattavissa muuttujissa. Siviilipalvelus näytti laskevan vastaajien muuttujilla mitattua arvoa (pl. tietoisuus maanpuolustuksesta ja osallistumismahdollisuuksista). Pelkän asepalveluksen suorittaminen ei näyttänyt selittävän korkeampaa arvoa asevelvollisuuden ulkopuolisiin verrattuna kuin asenteessa asevelvollisuuteen sekä tietoisuudessa maanpuolustuksesta ja osallistumismahdollisuuksista.

Kun maanpuolustustoimijuryhmiä (*Aktiiviset*, *Passiiviset*, *Ulkopuoliset* ja *Siviilipalvelus*) verrattiin taustamuuttujien osalta Jalkasen (2019) muodostamiin maanpuolustusryhmiin (*Positiiviset*, *Neutraalit* ja *Negatiiviset*), ei niiden väiltä löytynyt suuria yhtäläisyyksiä. Maanpuolustusryhmistä *Positiiviset* ja maanpuolustustoimijuryhmistä *Aktiiviset* painottuivat hieman vanhimpaan ikäryhmään (>60 v.) ja talouden elinvaiheen osalta aikuistalouteen, jossa ei ole enää alle 18-vuotiaita lapsia. Lisäksi talouden elinvaiheen osalta painottuivat samankaltaisesti yksin asuviin maanpuolustusryhmistä *Negatiiviset* sekä maanpuolustusryhmistä *Ulkopuoliset* ja *Siviilipalvelus*. *Siviilipalvelus* ja maanpuolustusryhmistä *Neutraalit* painottuivat lisäksi lapsitalouksiin. Tästä ei kuitenkaan kyetä tämän tai Jalkasen (2019) tutkimuksen perusteella tekemään muita päätelmiä kuin, että korkea ikä näyttäisi olevan jossain määrin yhteydessä korkeampaan maanpuolustusaktiivisuuteen, tällä tutkimuksella mitattavaan korkeampaan asen-

teeseen puolustuksen resursseista ja henkilökohtaisesta osallisuudesta sekä korkeampaan asenteeseen asevelvollisuudesta.

Kolmen ensimmäisen faktorin F1 (asenne puolustuksen resursseihin ja henkilökohtaiseen osallisuuteen), F2 (asenne asevelvollisuuteen) ja F3 (luottamus puolustus-, ulko- ja turvallisuuspolitiikan hoitoon) osalta maanpuolustusryhmien ja maanpuolustustoimijuryhmien vertailu ei tuota yllättäviä tuloksia. Tämä johtuu siitä, että Jalkanen (2019) on käyttänyt näitä samoja kolmea faktoria maanpuolustusryhmiensä muodostamiseen. Tämän tutkimuksen mukaan myös maanpuolustustoimijuus selittää näillä faktoreilla mitattavia asenteita ja luottamusta. Näin ollen jo tämän tutkimuksen pohjalta tehdyn havainnon (korkea maanpuolustusaktiivisuus selittää korkeaa mitattua maanpuolustusasennetta ja -luottamusta) vertaaminen Jalkasen havaintoon (korkea maanpuolustusasenne ja -luottamus selittää korkeaa maanpuolustus asennetta ja -luottamusta) ei tuota uutta tietoa näiden kolmen ensimmäisen faktorin osalta.

Kahden viimeisen faktorin F4 (tietoisuus maanpuoluksesta ja osallistumismahdollisuuksista) ja F5 (suhtautuminen yksilön etuun suhteessa valtion etuun) osalta näyttää siltä, että korkea aktiivisuus sekä positiivisempi maanpuolustusasenne ja -luottamus selittävät korkeampaa mitattua arvoa kummallakin faktorilla. Faktorin F4 osalta taas negatiivisempi maanpuolustusasenne ja -luottamus sekä asevelvollisuuden ja maanpuolustusvelvoitteiden ulkopuolelle jääminen selittää vähäisempää tietoisuutta maanpuoluksesta ja osallistumismahdollisuuksista verrattuna muihin ryhmiin. Viimeisen faktorin F5 osalta negatiivisempi maanpuolustusasenne ja -luottamus ja siviilipalveluksen suorittaminen selittää pienempää arvoa faktorilla F5.

5.2. Maanpuolustustoimijuus

Kuten edellisessä pääluvussa mainittiin, on maanpuolustustoimijuuden osalta tilastollisesti merkitseviä eroja faktorin F1 (asentenne puolustuksen resursseihin ja henkilökohtaiseen osallisuuteen) osalta. Varianssianalyysin perusteella voidaan todeta, että varsinkin korkea maanpuolustusaktiivisuus tai siviilipalveluksen suorittaminen ovat yhteydessä faktorilla mitattavaan asenteeseen. Tämän voi johtua siitä, että aktiivisesti maanpuolustuksen parissa toimivilla on korkea halu osallistua maanpuolustuksen eri tehtäviin ja he haluaisivat myös lisätä maanpuolustuksen resursseja muita enemmän. Sen sijaan *Siviilipalvelus*-ryhmän jäsenet eivät osallistu aktiivisesti maanpuolustuksellisiin tehtäviin ja tämä alentaa heidän tällä faktorilla numeraalisesti mitattavaa asennetta. Voisi myös olla houkuttelevaa tehdä johtopäätös, että siviilipalvelukseen hakeudutaan aatteellisista syistä ja näin ollen siviilipalvelushenkilöillä olisi aatteellisia perusteita vastustaa puolustuksen resurssien nostoa ja henkilökohtaisen osallisuuden lisäämistä. Aatteelliset syyt eivät kuitenkaan ole suurimmalla osalla peruste hakeutua siviilipalvelukseen (Kallunki 2015), joten tällaista päätelmää ei voida tämän tiedon perusteella tehdä. Jotta *Aktiivien* ja *Siviilipalvelus*-ryhmien väliseen eroon saataisiin selitys, tulisi asiaa tutkia lisää.

Varianssianalyysin perusteella voidaan todeta maanpuolustustoimijuuden selittävän faktorin F1 asennetta ja näin ollen voidaan nollahypoteesi (H_{0a}) hylätä ja todeta hypoteesin (H_{1a}) ”Maanpuolustustoimijuudella sekä asenteella puolustuksen resursseihin ja henkilökohtaiseen osallisuuteen on yhteys” olevan tosi. Vaikka voimme varianssianalyysin perusteella todeta hypoteesin (H_{1a}) todeksi, täytyy muistaa, että maanpuolustustoimijuuden selitysvoima jäi kuitenkin pieneksi ($\eta^2=0,054$) tämän faktorin osalta.

Toisen faktorin F2 (Asenne asevelvollisuuteen) osalta maanpuolustustoimijuusryhmien välillä on tilastollisesti merkitseviä eroja. Voimme todeta, että korkea aktiivisuus selittää korkeampaa faktorilla mitattavaa asennetta. Teoriapohjaisesti täytyy muistaa, että varsinkaan *Siviilipalvelus*-ryhmän jäsenten ei voida yksiselitteisesti olevan muita ryhmiä vähemmän aktiivisia. Tämän tutkimuksen pohjalta voidaan kuitenkin todeta, että *Aktiiviset* ovat kaikkein aktiivisimpiä osallistujia, *Passiiviset* ovat osallistuneet maanpuolustukseen, mutta eivät aktiivisesti ja *Ulkopuoliset* eivät ole osallistuneet millään lailla tällä tutkimuksella mitattaviin maanpuolustuksen tehtäviin. Näin ollen korkea aktiivisuus ja osallistuneisuus selittävät korkeampaa arvoa faktorilla F2 (asenne asevelvollisuuteen). *Aktiiviset* selkeästi kokevat Suomen puolustamisen, asevelvollisuuden ja oman roolinsa siinä tärkeäksi. Myöskin pelkkä asevelvollisuuden suorittaminen näyttäisi nostavan näitä asenteita. Sen sijaan *Siviilipalvelus*-ryhmän jäsenten asenne tällä mittarilla mitattuna on selkeästi alempi kuin muiden ryhmien. Tämä ero voi

johtua samoista aatteellisista periaatteista kuin edellisen mittarinkin osalta. Erojen syitä ei kuitenkaan voida tällä tutkimuksella selvittää.

Varianssianalyysin tulosten perusteella voidaan todeta maanpuolustustoimijuuden selittävän asennetta asevelvollisuuteen. Näin ollen voidaan hylätä nollahypoteesi (H_{0b}) ja todeta hypoteesi (H_{1b}) ”Maanpuolustustoimijuudella sekä asenteella asevelvollisuuteeni on yhteys” todeksi. Lisäksi maanpuolustustoimijuuden selitysvaikutus ($\eta^2=0,120$) tämän faktorin osalta katsottiin keskinäiseksi.

Kolmannen faktorin F3 (Luottamus puolustus-, ulko- ja turvallisuuspolitiikan hoitoon) osalta on maanpuolustustoimijuus-ryhmien välillä tilastollisesti merkitseviä eroja, mutta ainoastaan *Siviilipalvelus*-ryhmän osalta. Tutkimuksen perusteella näyttäisi siltä, että *Siviilipalvelus*-ryhmän luottamus puolustus-, ulko- ja turvallisuuspolitiikan hoitoon eroaa muutenkin keskimääräisen kansalaisen luottamuksesta näiden politiikan alojen hoitoon. Kuten Puustinen ym. (2018) ovat todenneet, on olemassa erilaisia kansalaisuuskäsityksiä ja voikin olla niin, että siviilipalvelushenkilöiden kansalaisuuskäsitykset eroavat keskimääräisestä kansalaisuuskäsityksestä niin merkittäväällä tavalla, että se vaikuttaa merkittävästi heidän käsitykseensä tavasta, jolla puolustus-, ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa tulisi hoitaa. sekä myös henkilön velvollisuuskäsityksiin suhteessa valtioon

Varianssianalyysin perusteella voidaan todeta, että maanpuolustustoimijuus selittää luottamusta puolustus-, ulko- ja turvallisuuspolitiikan hoitoon, vaikkakin selitysvaikutus on heikko ($\eta^2=0,019$). Näin ollen nollahypoteesi (H_{0c}) voidaan hylätä ja todeta hypoteesin ”Maanpuolustustoimijuudella sekä luottamuksella puolustus-, ulko- ja turvallisuuspolitiikan hoitoon on yhteys” olevan tosi. Täytyy kuitenkin muistaa, että *Siviilipalvelus*-ryhmän vastaajapopulaatio ($N=36$) on muiden ryhmien vastaajapopulaatioihin verrattuna suhteellisen pieni ja näin ollen tämä heikentää tilastollisten päätelmien paikkansapitävyyden todennäköisyyttä.

Faktorin F4 (Tietoisuus maanpuolustuksesta ja osallistumismahdollisuuksista) osalta maanpuolustustoimijuus-ryhmien erot ovat tilastollisesti merkitseviä ($p<0,001$) ja selitysvaikutus ($\eta^2=0,209$) maanpuolustustoimijuudella suuri. Tämä voi johtua siitä, että *Aktiiviset* ovat joutuneet ottamaan osallistumismahdollisuuksistaan selvää osallistuakseen aktiivisesti maanpuolustuksen eri tehtäviin. Toisaalta, koska *Ulkopuoliset* eivät ole osallistuneet maanpuolustuksen tehtäviin, on luultavasti tästä johtuen heidän tietoisuutensa tällä faktorilla mitattuna selvästi alhaisiin. Heidän ei toisin sanoen ole todennäköisesti tarvinnut selvittää näitä asioita, joten tietoisuuskin jää alhaisemmaksi tällä mittarilla mitattuna. *Siviilipalvelus*-ryhmän ja *Pas-*

siivien välillä ei kuitenkaan ole eroa, vaikka kaikkien muiden ryhmien välillä on. Tämä voi johtua siitä, että sekä *Siviilipalvelus*-ryhmän jäsenet että *Passiiviset* ovat suorittaneet asevelvollisuuden ns. ”välttämättömänä pahana”, eivätkä ole edes halukkaita ottamaan selvää omasta osallistumismahdollisuudesta. Toisaalta on mielenkiintoista, että faktorin toinen kysymys (Q18C: Olen pohtinut yleisesti maanpuolustusta omasta mielestäni (1 erittäin vähän - 10 erittäin paljon)) ei nosta *Siviilipalvelus*-ryhmän jäsenten tällä faktorilla mitattua arvoa. Näin voisi olettaa esimerkiksi Kosonen ym. (2019) tekemän tutkimuksen taustaolettamuksien mukaan, joissa oletettiin, että siviilipalvelushenkilöt ja reservistä eronneet henkilöt ovat pohtineet omaa suhdettaan maanpuolustukseen keskimääräistä kansalaista enemmän. Tätä väittämää ei kuitenkaan voi tämän tutkimuksen tuloksien mukaan kumotakaan ja voi toisaalta olla myös totta, että *Siviilipalvelus*-ryhmän jäsenet ovat pohtineet omaa suhdettaan maanpuolustukseen paljon, mutta eivät silti ole ottaneet selvää osallistumismahdollisuuksistaan ja näin ollen saavat tällä faktorilla mitattuna lähes saman arvon kuin *Passiiviset*.

Koska tutkimuksen perusteella maanpuolustustoimijuus selittää faktorin F4 (tietoisuus maanpuolustuksesta ja osallistumismahdollisuuksista) arvoja, voidaan todeta hypoteesin (H_{1d}) ”Maanpuolustustoimijuudella sekä tietoisuudella maanpuolustuksesta ja osallistumismahdollisuuksista on yhteys” olevan tosi.

Viimeisen faktorin F5(Suhtautuminen yksilön etuun suhteessa valtion etuun) osalta *Aktiiviset* ja *Passiiviset* eivät eronneet tilastollisesti merkitsevästi toisistaan. Tämä voi johtua siitä, että koska ryhmien jäsenet ovat joko suorittaneet asevelvollisuuden tai toimivat maanpuolustuksen parissa aktiivisesti, näkevät he yksilön roolin ja velvollisuudet jokseenkin samalla tavalla. Toisaalta *Passiiviset* eivät eronneet tilastollisesti merkittävästi *Ulkopuolisista*, joten pelkkä asevelvollisuuden suorittaminen ei tilastollisesti vaikuta yksilön suhtautumiseen yksilön etuun suhteessa valtion etuun. *Siviilipalvelus*-ryhmä taas erosi muista ryhmistä tilastollisesti merkitsevästi ($p < 0,001$). Tämä voi johtua samasta syystä kuin jo kolmannen faktorin F3 (luottamus puolustus-, ulko- ja turvallisuuspolitiikan hoitoon) osalta pohdittiin. Eli voi olla mahdollista, että *Siviilipalvelus*-ryhmän kansalaisuuskäsitykset ovat erilaiset suhteessa keskimääräiseen kansalaiseen, jolloin tämä vaikuttaa jo jossain määrin henkilön hakeutumiseen siviilipalvelukseen. Kuitenkin tämän tutkimuksen perusteella voidaan todeta, että siviilipalveluksen suorittaminen selittää alhaisempaa arvoa tällä faktorilla (Suhtautuminen yksilön etuun suhteessa valtion etuun) mitattuna. Selityssaste ($\eta^2=0,049$) tälle on kuitenkin pieni.

Tutkimuksen perusteella voidaan todeta, että maanpuolustustoimijuus selittää faktorilla F5 (suhtautuminen yksilön etuun suhteessa valtion etuun) mitattavaa suhtautumista. Näin ollen voidaan todeta hypoteesin (H_{1e}) ”Maa- puolustustoimijuudella sekä suhtautuminen yksilön etuun suhteessa valtion etuun on yhteys” olevan tosi.

5.3. Maanpuolustustoimijuusryhmien ja maanpuolustusryhmien erot ja yhteneväisyydet

Tässä tutkimuksessa muodostettujen maanpuolustustoimijuusryhmien (*Aktiiviset*, *Passiiviset*, *Ulkopuoliset* ja *Siviilipalvelus*) ja Jalkasen (2019) muodostamien maanpuolustusryhmien (*Positiiviset*, *Neutraalit* ja *Negatiiviset*) tarkastelu aloitetaan taustamuuttujista. Iän puolesta nuorimpaan ikäluokkaan (<40 vuotta) painottuivat Jalkasen (2019) ryhmistä *Neutraalit* ja *Negatiiviset*. *Neutraalit* painottuivat myös keskimmäiseen ikäluokkaan (40-60 vuotiaat). Näistä Jalkasen (2019) maanpuolustusryhmistä *Positiiviset* painottuivat kaikkein vanhimpaan ikäluokkaan (<60 vuotiaat).

Maanpuolustustoimijuus-ryhmistä nuorimpaan ikäryhmään painottuivat *Siviilipalvelus* ja selvästi aliedustettuna tässä ikäryhmässä on *Aktiiviset*. Keskimmäiseen ikäryhmään (40-60) maanpuolustustoimijuusryhmät jakautuvat melko tasaisesti vaikkakin *Aktiivien* joukossa heitä on prosentuaalisesti hieman enemmän. Sen sijaan maanpuolustustoimijuusryhmistä vanhimpaan ikäryhmään (<60 vuotta) painottuvat *Ulkopuoliset*, *Passiiviset* ja jossain määrin myös *Aktiiviset*. Sen sijaan *Siviilipalvelus*-ryhmä ovat selkeästi aliedustettuina tässä ikäryhmässä. Jalkasen maanpuolustusryhmissä *Positiiviset* ja maanpuolustustoimijuusryhmissä *Aktiiviset* olivat aliedustettuina nuorimmassa ikäluokassa. Muuten ryhmien jakautumisella ikäluokkiin ei näyttäisi olevan yhteyttä.

Jalkasen (2019) maanpuolustusryhmistä yrittäjiä ja eläkeläisiä oli tilastollisesti enemmän *Positiivisten* joukossa muihin maanpuolustusryhmiin verrattuna. *Negatiivisia* oli muita enemmän opiskelijoiden joukossa. *Neutraaleja* oli suhteellisesti vähemmän eläkeläisten joukossa. Maanpuolustustoimijuusryhmistä *Siviilipalvelus*-ryhmä oli painottunut opiskelijoihin ja taasen aliedustettuina eläkeläisten ryhmässä. Muuten muut maanpuolustustoimijuusryhmät jakautuvat melko tasaisesti, joskin niiden välillä on pieniä tilastollisesti merkitseviä eroja, jotka on raportoitu luvussa 4.2. Myös ammattiryhmän osalta näyttää siltä, ettei maanpuolustusryhmien ja -toimijuusryhmien välillä ole minkäänlaista samankaltaisuutta.

Jalkasen (2019) maanpuolustusryhmistä *Negatiivisia* oli tilastollisesti merkitsevästi enemmän Helsingin suurasuinalueella ja *Neutraaleja* Pohjois-Suomen suurasuinalueella. Maanpuolustustoimijuryhmien välillä taasen ei ollut tilastollisesti merkittäviä eroja suuralueiden suhteen, joten näyttää siltä, ettei maanpuolustustoimijuryhmillä ja maanpuolustusryhmillä ole samankaltaisuutta tämänkään taustamuuttujan osalta.

Talouden elinvaiheen osalta Jalkasen (2019) maanpuolustusryhmistä *Negatiiviset* painottuvat yksin asuviin, *Neutraalit* lapsitalouksiin ja *Positiiviset* aikuistalouksiin, joissa ei ollut enää alle 18-vuotiaita lapsia. Maanpuolustustoimijuryhmistä *Ulkopuoliset* painoutuivat yksin asuviin, *Passiiviset* lapsettomiin pareihin, *Aktiiviset* painoutuivat pareihin, joissa ei ole alle 18-vuotiaita lapsia ja *Siviilipalvelus*-ryhmä painottui yksin asuviin ja lapsitalouksiin. Tämän taustamuuttujan osalta näyttää siltä että, maanpuolustusryhmistä *Negatiiviset* sekä maanpuolustusryhmistä *Ulkopuoliset* ja *Siviilipalvelus* painottuvat samankaltaisesti yksin asuviin. Maanpuolustusryhmistä *Neutraalit* ja maanpuolustustoimijuryhmistä *Siviilipalvelus* painottuvat samankaltaisesti lapsitalouksiin. Maanpuolustusryhmistä *Positiiviset* ja maanpuolustustoimijuryhmistä *Aktiiviset* painottuvat talouksiin, jossa ei enää ole alle 18-vuotiaita lapsia. Molemmat painotukset selittynevät osin varmaankin sillä, että nämä ryhmät olivat myös painotuneena ikäryhmistä vanhimpaan. Näyttää siis siltä, että talouden elinvaiheen osalta maanpuolustusryhmillä ja maanpuolustustoimijuryhmillä on jonkinlaista yhteneväisyyttä.

Faktoreista ensimmäisen F1 (asenne puolustuksen resursseihin ja henkilökohtaiseen osallisuuteen) osalta Jalkasen (2019) maanpuolustusryhmistä *Negatiiviset* olivat saaneet huomattavasti pienimmän arvon, kun taas *Positiiviset* huomattavasti korkeimman arvon. Maanpuolustustoimijuryhmistä *Siviilipalvelus*-ryhmä sai huomattavasti alhaisimman arvon, mutta eivät niin alhaisen kuin maanpuolustusryhmien *Negatiiviset* (vrt. 3,68 ja 2,67). Maanpuolustustoimijuryhmistä *Aktiivien* arvo oli korkein, mutta ei niin korkea kuin maanpuolustusryhmistä *Positiivisilla* (vrt. 5,51 ja 6,03). Maanpuolustusryhmistä *Neutraalien* ja maanpuolustustoimijuryhmistä *Ulkopuolisten* ja *Passiivien* keskiarvot olivat melko lähellä toisiaan. Maanpuolustusryhmistä *Negatiivisten* ja maanpuolustustoimijuryhmistä *Siviilipalvelus*-ryhmän melko suuri ero keskiarvossa kertoo, että tällä faktorilla mitattuja negatiivisemmän asenteen omaavia on muissakin maanpuolustustoimijuryhmissä. Toisaalta maanpuolustusryhmistä *Positiivisten* ja maanpuolustustoimijuryhmistä *Aktiivien* keskiarvojen ero kertoo, että tällä faktorilla mitattuna korkeamman asenteen omaavia on myös muissa maanpuolustustoimijuryhmissä.

Maanpuolustustoimijuuksryhmien osalta johonkin ryhmään kuuluminen kyllä selitti tällä faktorilla mitattavaa asennetta, mutta selitysaste pieni ($\eta^2=0,054$) kun taas maanpuolustusryhmien osalta selitysaste oli sangen suuri ($\eta^2=0,706$). Tämä selitysasteiden ero ja varsinkin maanpuolustusryhmien korkea selitysaste käy järkeen, sillä Jalkanen (2019) oli muodostanut maanpuolustusryhmät juuri tässäkin tutkimuksessa käytettävillä kolmella faktorilla, joten selitysaste on näin ollen erittäin suuri.

Toisen faktorin F2 (asenne asevelvollisuuteen) osalta Jalkasen maanpuolustusryhmien *Negatiiviset* olivat taas saaneet merkittävästi pienemmän arvon ja *Positiiviset* suurimman. Maanpuolustustoimijuuksryhmistä kaikki erosivat tilastollisesti toisistaan ja asettuivat tällä faktorilla mitattuna pienimmästä arvosta suurimpaan seuraavassa järjestyksessä: *Siviilipalvelus*, *Ulkopuoliset*, *Passiiviset* ja *Aktiiviset*. Maanpuolustustoimijuuksryhmistä *Siviilipalvelus*-ryhmän (k.a. 3,28) ja maanpuolustusryhmistä *Negatiivisten* (k.a. 2,66) välinen ero oli taas melko suuri, mikäli kertoo samaa kuin edellisenkin faktorin kohdalla. Myöskin maanpuolustustoimijuuksryhmien *Aktiivien* (k.a. 5,96) ja maanpuolustusryhmien *Positiivisten* (k.a. 6,28) välillä on hieman eroa, mutta tällä kertaa ei niin suuri. Kuten jo tämän tutkimuksen varianssianalyysillä pystyttiin toteamaan, näyttää maanpuolustustoimijuuks varsinkin aktiivisuuden osalta olevan yhteydessä korkeampaan arvoon asenteessa asevelvollisuuteen.

Kolmas faktori F3 (luottamus puolustus-, ulko- ja turvallisuuspolitiikan hoitoon) jakoi Jalkasen (2019) maanpuolustusryhmiä *Negatiivisia* (k.a. 4,12), *Neutraaleja* (k.a. 4,87) ja *Positiivisia* (k.a. 6,00) vähemmän kuin edelliset kaksi faktoria, mutta ryhmien välillä oli silti tilastollisesti merkitseviä eroja. Maanpuolustustoimijuuksryhmät sijoituivat faktorilla mitattuna pienimmästä arvosta suurimpaan seuraavasti: *Siviilipalvelus* (k.a. 4,72), *Passiiviset* (k.a. 5,18), *Ulkopuoliset* (k.a. 5,26) ja *Aktiiviset* (k.a. 5,54). Maanpuolustustoimijuuksryhmistä *Passiiviset* ja *Ulkopuoliset* eivät eronneet toisistaan tilastollisesti merkitsevästi, mutta muuten ryhmät erosivat toisistaan tilastollisesti merkitsevästi. Jälleen on havaittavissa, että alimpia arvoja (maanpuolustusryhmistä *Negatiiviset* ja maanpuolustustoimijuuksryhmistä *Siviilipalvelus*) ja suurempia arvoja (maanpuolustusryhmistä *Positiiviset* ja maanpuolustustoimijuuksryhmistä *Aktiiviset*) saavien ryhmien välillä on hieman eroa, mikä kielii siitä, että maanpuolustustoimijuuks ei selitä täysin faktorilla mitattavaa asennetta. Näin voidaan myös todeta, kun tarkastellaan selitysastetta, joka on maanpuolustusryhmien osalta $\eta^2=0,419$ ja maanpuolustustoimijuuksryhmien osalta vain $\eta^2=0,019$.

Neljännän faktorin F4 (Tietoisuus maanpuolustuksesta ja osallistumismahdollisuuksista) kohdalla Jalkasen (2019) maanpuolustusryhmistä *Negatiiviset* saivat pienimmän arvon (k.a. 4,17), *Neutraalit* seuraavaksi pienimmän (k.a. 4,52) ja *Positiiviset* suurimman arvon (k.a. 6,01). *Negatiiviset* ja *Neutraalit* eivät kuitenkaan eronneet toisistaan tilastollisesti merkitsevästi ja maanpuolustusryhmien selityssaste ($\eta^2=0,099$) oli tälle faktorille keskinkertainen. Maanpuolustustoimijuryhmät jakautuivat pienimmästä arvosta suurimpaan seuraavasti: *Ulkopuoliset* (k.a. 3,98), *Passiiviset* (k.a. 5,40), *Siviilipalvelus* (k.a. 5,46) ja *Aktiiviset* (k.a. 7,00). *Passiiviset* ja *Siviilipalvelus*-ryhmän jäsenet eivät eronneet toisistaan tilastollisesti merkitsevästi, mutta muuten kaikki ryhmät erosivat toisistaan tilastollisesti merkitsevästi. Näiden tulosten perusteella näyttää siltä, että maanpuolustusasenteiden perusteella muodostetut maanpuolustusryhmät eivät selitä kovinkaan hyvin tietoutta maanpuolustuksesta ja osallistumismahdollisuuksista. Sen sijaan maanpuolustustoimijuus näyttää selittävän varsin hyvin yksilön tietoutta maanpuolustuksesta ja osallistumismahdollisuuksista ($\eta^2=0,209$).

Viimeisen tarkasteltavan faktorin F5 (suhtautuminen yksilön etuun suhteessa valtion etuun) osalta Jalkasen (2019) maanpuolustusryhmät sijoittuivat pienimmästä suurimpaan seuraavasti: *Negatiiviset* (k.a. 4,57), *Neutraalit* (k.a. 5,44) ja *Positiiviset* (k.a. 6,07). Ryhmät erosivat toisistaan tilastollisesti merkitsevästi ja maanpuolustusryhmän selityssaste faktorille F5 oli suuri ($\eta^2=0,184$). Maanpuolustustoimijuryhmät jakautuivat faktorilla F5 mitattuna pienimmästä suurimpaan seuraavasti: *Siviilipalvelus* (k.a. 4,78), *Ulkopuoliset* (k.a. 5,35), *Passiiviset* (k.a. 5,7) ja *Aktiiviset* (k.a. 5,97). *Passiiviset* ja *Ulkopuoliset* eivät eronneet toisistaan tilastollisesti merkitsevästi, eikä myöskään *Ulkopuoliset* ja *Aktiiviset*. Muuten ryhmät erosivat toisistaan tilastollisesti merkitsevästi ja maanpuolustustoimijuuden selitysvaikutus tällä faktorilla mitattuna oli heikko ($\eta^2=0,049$). Näyttää siltä, että sekä maanpuolustusryhmät, että maanpuolustustoimijuryhmät selittävät tällä faktorilla mitattavaa suhtautumista, mutta maanpuolustusryhmien selityssaste oli paljon suurempi.

5.4. Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimuksen validiteetilla tarkoitetaan varsinkin kyselytutkimuksissa sitä, kuinka hyvin kysely mittaa tutkittavaa aihetta (Alkula ym. 2002, 88). Tämän tutkimuksen teoreettisena lähtökohtana on käytetty Kososen ym. (2019) vertaisarvioidussa artikkelissaan muodostamaa maanpuolustussuhteen teoriaa. Artikkelin, jossa teoria on esitelty, on myös ollut osana Kososen (2019) väitöskirjaa. Näin ollen voidaan katsoa, että varsinkin teorian muodostamisen perusteet on vertaisarvioitu tieteellisesti ja perusteellisesti. Teoria on kuitenkin verrattain tuore, eikä sen pohjalta ole tehty kattavasti tutkimuksia. Näin ollen voi olla mahdollista, että teoria saa vielä täydennyksiä ja tarkennuksia suomalaisen sotilassosiologisen tieteen ja tutkimuksen edetessä.

Tämän tutkimuksen aineiston muodostaa vuonna 2018 teetetty kysely, jonka huolelliseen suunnitteluun myös tämän tutkimuksen luotettavuus ja validiteetti osaltaan nojaa. Kyselyn vastaajapopulaatio on pyritty saamaan riittävän suureksi, jotta tilastollisten päätelmien paikansäilyvyys olisi parempi. Tässä tutkimuksessa muodostettujen maanpuolustustoimijuryhmien osalta vastaajapopulaatio voidaan katsoa riittävän suureksi kolmen ryhmän osalta (*Aktiiviset* N=364, *Passiiviset* N=532 ja *Ulkopuoliset* N=735). *Siviilipalvelus*-ryhmän osalta vastaajapopulaatio (N=36) oli pienehkö, joten tämä heikentää tilastollisten päätelmien paikansäilyvyyden todennäköisyyttä. Lisäksi tämän pro gradu -tutkielman tekijä ei ole osallistunut kyselyn mittarien muodostamiseen, joten mittarien tulkinnassa voi olla virheitä. Tutkija on kuitenkin saanut käytettäväkseen kyselyn tekijöiden muodostaman taulukon, jossa muuttujien operationalisointia on arvioitu. Taulukko kertoo minkä muuttujan on arvioitu mittaavan mitään maanpuolustussuhde-teorian mukaista osa-aluetta. Tällä on pyritty välttämään tutkijan virheoletuksia muuttujien operationalisointiin liittyen. Voi olla myös mahdollista, että kyselyn muodostajat ovat tehneet virheoletuksia liittyen arvioihinsa siitä, että mitä kukin kysymys mittaa. Tällaista virhetulkintaa on pyritty estämään kyselyn huolellisella suunnittelulla.

Tutkimuksen luotettavuutta heikentäväksi tekijäksi voidaan mahdollisesti katsoa tutkijan omasta mielestä heikohko osaaminen tilastollisten menetelmien osalta. Tutkija on käynyt Sotatieteiden maisterikoulutukseen kuuluvat tutkimusmenetelmäopinnot vuonna 2015. Tästä on kuitenkin tutkimuksen tekohetkellä (tammikuu 2021 – maaliskuu 2022) kulunut aikaa yli viisi vuotta ja näin ollen tutkijan on täytynyt hankkia uusintakoulutusta aiheesta. Tilastollisten menetelmien oikeaoppisuutta on pyritty parantamaan käyttämällä lähteenä kattavaa määrää suomenkielistä tutkimusmenetelmäkirjallisuutta ja oppaita. Tutkimuksessa muodostettuja tilastollisia analyysejä on pyritty testaamaan kunkin analyysin kohdalla, jotta tutkimuksen tilastollisten päätelmien todennäköisyyttä voitaisiin parantaa.

Reliabiliteetista puhuttaessa tarkoitetaan mittarin luotettavuutta mitattaessa ilmiötä (Pulkka ym. 2015, 29) Tämän tutkimuksen reliabiliteettia on pyritty parantamaan käyttämällä faktori-analyysin osalta Cronbachin alfa -kerrointa. Tämä kerroin kertoo, kuinka yhtenäinen summa-uuttuja on eli kuinka hyvin summamuuttujan kysymykset mittaavat samaa ilmiötä (Pulkka ym. 2015, 30).

Näillä edellä mainituilla keinoilla ja hyvää tieteellistä toimintatapaa noudattaen, on pyritty luomaan tutkimuksen validiteetista ja reliabiliteetista mahdollisimman hyvät.

5.5. Jatkotutkimus

Tässä tutkimuksessa nousi esiin seikkoja maanpuolustussuhde-teorian osalta, joita voisi mahdollisesti tutkia ja kehittää lisää. Teoriakatsauksen osalta tämän tutkimuksen tutkija koki hie-man epäselväksi maanpuolustustoimijuuden ja maanpuolustusosaamisen välisen rajanvedon. Toki teorian mukaiset osa-alueet (maanpuolustusasenne, -luottamus, -toimijuus ja -osaaminen) ovat sellaisia, jotka osittain sekoittuvat keskenään, ovat vastinpareja toisilleen ja jotka ainakin teorialähtöisesti todennäköisesti korreloivat jollain tavalla keskenään. Niille voisi kuitenkin luoda selkeämpää jaottelua ja näitä mittaavia mittareita, joista ilmenisi selke-ämmin näiden osa-alueiden erot.

Kyselyn osalta itse kyselyssä ei tuntunut olevan hirveästi kysymyksiä, jotka mittaavat maan-puolustusosaamista ja kyselyä tulisikin tämän osalta kehittää, jotta maanpuolustussuhdetta voitaisiin tutkia paremmin. Lisäksi voisi olla perusteltua, että maanpuolustustoimijuutta mit-taavia kysymyksiä voitaisiin jollain tavalla kehittää sellaiseen suuntaan, jossa maanpuolustus-toimijuusryhmiä voitaisiin jaotella jopa yhden kysymyksen perusteella. Tällainen kysymys voisi olla esimerkiksi seuraavanlainen. ”Oletko suorittanut/osallistunut seuraaviin koulutuk-siin? (Voit vastata useamman vaihtoehdon): a) Varusmiespalvelus b) Siviilipalvelus c) Maan-puolustustoimintaa tukeva harjoitus viimeisen viiden vuoden aikana (kertausharjoitus, maan-puolustusyhdistyksen vapaaehtoinen koulutus, muu viranomaisen maanpuolustustoimintaa tukeva koulutus) d) En mitään näistä”. Ainakin tämän tutkimuksen perusteella tällaisella ky-symyksellä kyettäisiin luokittelemaan vastaajat tämän tutkimuksen kaltaisiin joukkoihin, jois-sa maanpuolustustoimijuus-ryhmä kävisi ilmi.

Haasteen yhden kysymyksen -periaate muodostaa siinä, että kuinka hyvin aktiiviset maanpuolustustoimijat erotetaan vähemmän aktiivisista. Voihan olla niin, että jos kysymystä ei huolellisesti suunnitella, ei maanpuolustusaktiivi löydä omaa maanpuolustustoimintaa tukevaa toimintaa kysymyksen vastauksien joukosta ja päätyy siksi esimerkiksi vastaamaan vain vaihtoehdon a) Varusmiespalvelus tai d) En mitään näistä. Eli yhden kysymyksen -periaatekin voi olla haasteellinen, mutta tutkijan mielestä sitä kannattaisi pohtia maanpuolustustoimijuuksroolin mittaamisen näkökulmasta.

Tässä tutkimuksessa tutkittiin kuinka hyvin maanpuolustustoimijuus selittää muita maanpuolustussuhteen ankkuroivia tekijöitä (varsinkin maanpuolustusasennetta ja maanpuolustusluottamusta). Voisi olla teorian kannalta hyödyllistä myös mitata tätä ilmiötä toisinpäin, eli kuinka maanpuolustusasenne, -luottamus ja -osaaminen selittävät maanpuolustustoimijuutta. Tätä voisi mitata esimerkiksi regressionanalyysin keinoin jo aiemmin muodostettujen summamuuttujien ja tässä tutkimuksessa muodostettujen maanpuolustustoimijuuksryhmien avulla.

5.6. Lopuksi

Maanpuolustustahdon edistäminen on asetettu laissa Puolustusvoimien tehtäväksi. Maanpuolustustahtoa kuitenkin määrittää hyvin moni asia ja tätä kansalaisen ja valtion välistä suhdetta kuvaamaan on luotu maanpuolustussuhteen teoreettinen malli. Jotta maanpuolustustahtoa voidaan edistää, tulee kansalaisen maanpuolustussuhdetta ymmärtää. Tutkimus tällä saralla on jossain määrin varsin tuoretta ja tämän tutkimuksen on ollut tarkoitus olla osa tätä tutkimuksen etenemistä.

Viimeaikainen julkinen keskustelu maanpuolustustahdon ympärillä pyörii Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunnan (MTS) kysymyksen ”Jos Suomeen hyökätään, niin olisiko suomalaisten mielestänne puolustauduttava aseellisesti kaikissa tilanteissa, vaikka tulos näyttäisi epävarmalta?” vastauksien tuloksien ympärillä. Tutkijan oma ymmärrys maanpuolustussuhteesta on laajentunut merkittävästi osana tutkimusprosessia ja näin ollen myöskin ymmärrys maanpuolustustahdon laajemmasta rakentumisesta. Toivottavasti myös julkisen keskustelun osalta edetään tähän laajempaan ymmärrykseen aiheesta.

Lopuksi tutkija haluaa kiittää tämän työn toista ohjaajaa Mikko Salmista kannustavasta ja maanläheisestä ohjausotteesta sekä työn ensimmäistä ohjaajaa professori Teemu Tallbergia asiantuntemuksestaan ja kommentteistaan. Lisäksi työn tekijä haluaa kiittää Pasi Jalkasta tekemästään työstään laadukkaana kyselyn laatimiseksi, johon tämäkin työ tukeutuu.

LÄHTEET

JULKAISTUT LÄHTEET

Alkula, T., Pöntinen, S., Ylöstalo, P. & Pöntinen, S. Y. P. 1994. Sosiaalitutkimuksen kvantitatiiviset menetelmät. Porvoo ; Helsinki ; Juva: WSOY

Glucksmann, Miriam (2009) Formations, Connections and Divisions of Labour. *Sociology*, 43 (5), 878–895.

Harinen, O. & Hannola A. 2013, Varusmiesten maanpuolustustahto 2010-luvulla. Maanpuolustuskorkeakoulun julkaisusarja 1, No. 2/2013. Helsinki: Maanpuolustuskoulu

Heikkilä, T. 2008. Tilastollinen tutkimus. 7. uud. p. Helsinki: Edita

Helkama, K. 2015. Suomalaisten arvot: Mikä meille on oikeasti tärkeää? Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2005. Tutki ja kirjoita. 10. osin uud. laitos. Helsinki: Tammi.

Häyhä, L., Kailaheimo, S., Pulkka, A. & Tuominen, J. 2015. Kvantitatiiviset tutkimusmenetelmät sotatieteissä käyttäytymistieteiden näkökulmasta. Versio 1. Maanpuolustuskorkeakoulu.

Jalkanen, P 2019. Kansalaisen suhde maanpuolustukseen ja hyvinvointivaltioon – maanpuolustustahdosta maanpuolustussuhteeseen. Maanpuolustuskorkeakoulu. Johtamisen ja sotilaspedagogiikan laitos. Diplomityö

Jalkanen, P., Pulkka, A.-T. & Norri-Sederholm, T. 2020 Maanpuolustussuhde. Monipuolimpi näkökulma maanpuolustukseen. Teoksessa Häkkinen, T., Kaarkoski, M. & Tilli, J. (toim.) Maanpuolustustahto Suomessa. Helsinki: Gaudeamus, s. 196 –216

Jokivuori, P. & Hietala, R. 2007. Määrällisiä tarinoita: Monimuuttujamenetelmien käyttö ja tulkinta. Porvoo ; Helsinki: WSOY

Kallunki, Valdemar 2015 Siviilipalveluksen muuttuneet merkitykset maanpuolustusvelvollisuuden kokonaisuudessa. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 38/2015, Edita Publishing Oy

Kaarkoski, M., Tallberg, T. & Villman, E. 2020 ”Mä niinkun vihaan sitä käsitettä”. Näkökulmia maanpuolustustahtoon ja sitä mittaaviin kysymyksiin. Teoksessa Häkkinen, T., Kaarkoski, M. & Tilli, J. (toim.) Maanpuolustustahto Suomessa. Helsinki: Gaudeamus, s. 176 – 195

Ketokivi, M. 2009. Tilastollinen päättely ja tieteellinen argumentointi. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press

Kosonen, J. 2019. Kansalaiset sotilaina ja maan puolustajina: Asevelvollisten sitoutuminen maanpuolustukseen ja sen eri tehtäviin. Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu. Väitöskirja

Kosonen, J., Puustinen A. & Tallberg, T. 2019: Maanpuolustustahdosta maanpuolustusasenteeseen – Siviilipalvelusvelvollisten ja reservistä eroavien kokemuksia asevelvollisuudesta ja hyvinvointivalttiosta. Sosiologia 56:3, 300–319.

Kosonen, J., Tallberg, T., Harala, J. & Simola P. 2017, Maanpuolustustahto ja taistelutahto suomalaisessa asevelvollisuusarmeijassa. Teoksessa Tallberg, T., Ojajärvi, A. & Laukkanen T. (toim.) 2017. Puolustuskannalla – yhteiskuntatieteellistä ja historiallista tutkimusta maanpuolustuksesta ja asevelvollisuudesta. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, verkkojulkaisuja 122, Kenttä, 92-124

Laki puolustusvoimista 2007/551 Annettu Helsingissä 11.5.2007

Metsämuuronen, J. 2009. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä 2: Tutkijalaitos. 4. laitos. Helsinki: International Methelp

MTS 2006, MTS tutkimuskysymykset 1978-2005 HMS tutkimuskysymykset 1964-1975. Helsinki: Puolustusministeriö

Nokkala, A. 2012 Suomen puolustuskyvyn uskottavuus Teoksessa Tarvainen (toim.) 2012 Näkökulmia uskottavaan puolustuskykyyn Helsinki: Puolustusministeriö

- Puustinen, A., Kosonen, J., & Tallberg, T. (2018). Kansalaisuus käsitykset ja asevelvollisuus Suomessa. *Tiede Ja Ase*, 76: 98–125
- Riikonen, R., Tallberg, T., Kosonen, J. ja Puustinen, A. (2019) Vapaus, velvollisuus ja vastavuoroisuus – käsityksiä kansalaisen suhteesta valtioon ja maanpuolustukseen. *Tiede Ja Ase* 77: 155–186
- Sinkko, R. 2010. Maanpuolustustahdon mittaamisen vaiheita ja haasteita. Teoksessa S. Terho (toim.). Näkökulmia maanpuolustustahtoon. Maanpuolustuskorkeakoulu. Johtamisen ja sotilaspedagogiikan laitos. Julkaisusarja 2: Artikkelikokoelmat No 5. Helsinki: Edita Prima Oy, 5-49.
- Sinkko, R 2012 Suomalaisten maanpuolustustahto ja maanpuolustusajattelu uskottavan puolustuksen näkökulmasta Teoksessa Tarvainen (toim.) 2012 Näkökulmia uskottavaan puolustuskäytännön Helsinki: Puolustusministeriö
- Sinkko, R. 2015. Maanpuolustustahto asevelvollisen koulutuksen ja palveluksen onnistumista selittävänä tekijänä. Maanpuolustuskorkeakoulun julkaisusarja 1 (2). Helsinki: Väitöskirja.
- Terho, S. 2010. Näkökulmia maanpuolustustahtoon. Maanpuolustuskorkeakoulun julkaisusarja 2, no. 5/2010. Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu
- Tallberg, T. 2017. Yhteiskunnallinen turvallisuustyönjako: miten tutkia maanpuolustusta toimintana ja sosiaalisina suhteina? Teoksessa Tallberg, T., Ojajärvi, A. & Laukkanen T. (toim.) 2017. Puolustuskannalla – yhteiskuntatieteellistä ja historiallista tutkimusta maanpuolustuksesta ja asevelvollisuudesta. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, verkkojulkaisuja 122, Kenttä, 181–203.
- Tallberg, T., Puustinen, A. & Kosonen, J. 2018. Maanpuolustuskorkeakoulun tutkimus laajentaa käsitystä maanpuolustustahtosta. Teoksessa O. Klemola & M. Nousiainen (toim.). Puolustustutkimuksen vuosikirja 2018. Riihimäki: Puolustusvoimat (Tampere: Juvenes Print), 78-79.
- Tähtinen, J. & Isoaho, H. 2001. Tilastollisen analyysin lähtökohtia: Ensiaskeleet kvanttiaineiston käsittelyyn, analyysiin ja tulkintaan SPSS-ohjelmaympäristössä. Turku: Turun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunta

Valli, R. 2015. Johdatus tilastolliseen tutkimukseen. 2. uud. p. Jyväskylä: PS-kustannus

Vilander, J., Pulkka, A.-T., Erkkilä, V., Saarikoski, E., ja Norri-Sederholm, T. (2019) Suomalaisen käsityksiä sodan sekä kyber- ja informaatioodankäynnin uhkasta. *Tiede Ja Ase* 77, 127-154

INTERNET-LÄHTEET

Asevelvollisuuslaki. Viitattu 26.8.2021. <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20071438>

Maanpuolustuskorkeakoulu 2021. TAHTO2-tutkimusprojekti Maanpuolustustahdosta maanpuolustussuhteeseen. Viitattu 1.3.2021. <https://maanpuolustuskorkeakoulu.fi/tahto-tutkimusprojekti>

Myyry, Liisa (2009) ”Et kai se siit tulee, et se pitää nähdä jotenkin se kohde puolustettavana ja arvokkaana”. Käsityksiä maanpuolustustahdosta ja siihen vaikuttavista tekijöistä. Puolustusministeriö ja Helsingin yliopisto. Julkaistu internetissä. Viitattu 1.3.2021. https://www.defmin.fi/files/1490/Maanpuolustustahto_raportti_taitto.pdf

Tallberg, T. 2019. ”Jos Suomeen hyökätään...” – Maanpuolustustahdon mittaamisesta maanpuolustussuhteen tutkimukseen. Maanpuolustus. Maanpuolustuskurssiyhdistysten julkaisu. 6.3.2019. Viitattu 2.3.2021. <https://www.maanpuolustus-lehti.fi/jos-suomeen-hyokataan>

Salasuo, Mikko & Ojajärvi, Anni & Laukkanen, Tiia (2015) Isältä pojalle ja takaisin – ylisukupolvinen maanpuolustustahto. Tiivistelmäraportti. MATINE 2015/2500M-0020. Viitattu 1.3.2021
https://www.defmin.fi/files/3366/2500M-0020_MATINE_Summary_Report.pdf

LIITTEET

Liite 1: Tutkimuskysely

Liite 2: Tutkimuksessa käytetyt faktorit ja niiden väittämät

LIITE 1 Tutkimuskysely

Taustatiedot

Sukupuoli

Mies; Nainen

Syntymävuosi

Koulutus

Perus-/kansakoulu; Ammatti-, tekninen-/kauppakoulu; Yliopisto/lukio; Opisto; Ammattikorkeakoulu; Yliopisto/korkeakoulu

Ammatti / asema

Yrittäjä; Johtava asema; Muu ylempi toimihenkilö, asiantuntija; Toimihenkilö; Työntekijä; Maanviljelijä; Opiskelija, koululainen; Eläkeläinen; Kotiäiti/-isä; Työtön

Talouden elinvaihe

Yksinäistalous (yksi aikuinen eli sinkkotalous); Lapseton pari; Muu aikuistalous (vain yli 18-vuotiaita); Talous, jossa alle 18-vuotiaita lapsia (lapsitalous)

Kotona asuvien lasten iät

0-2 vuotta; 3-6 vuotta; 7-12 vuotta; 13-15 vuotta; 16-17 vuotta; Ei alle 18-vuotiaita lapsia kotona

Taloutesi koko

1 henkilö; 2; 3; 4; 5; 6 tai useampi henkilöä

Taloutesi yhteenlasketut bruttotulot, joista ei ole vähennetty veroja

alle 10000 euroa/v - yli 90000 euroa/v; en halua vastata

Asuntosii tyyppi on...?

Omakotitalo; Rivi-/paritalo; Kerrostalo

Ensimmäisessä osiossa kysytään luottamustasi eri tahoihin ja vaikutusmahdollisuuksiasi elämässäsi.

Q1 Luotan seuraavana lueteltuihin yhteiskunnan järjestelmiin (0 En luota lainkaan - 10 Luotan täysin, 99 Ei osaa sanoa (EOS)).

Q1_1 Terveystuoltojärjestelmä

Q1_2 Sosiaalityrvajärjestelmä

Q1_3 Koulutusjärjestelmä

Q1_4 Poliittinen järjestelmä

Q2 Luotan seuraavana lueteltuihin tahoihin (0 En luota lainkaan - 10 Luotan täysin, 99 EOS).

Q2_1 Poliisi

Q2_2 Pelastustoimi

Q2_3 Hätäkeskus

Q2_4 Rajavartiolaitos

Q2_5 Puolustusvoimat

Q2_6 Oikeuslaitos/tuomioistuimet

Q2_7 Eduskunta

Q2_8 Hallitus

Q2_9 Valtionhallinto

Q2_10 Kirkko

Q2_11 Poliittiset puolueet

Q2_12 Media (lehdistö, radio, tv jne.)

Q2_13 Kansalaisjärjestöt

Q2_14 Ihmisiin yleensä

Q3. Mitä mieltä olet seuraavista vaikutusmahdollisuuksiasi koskevista väittämistä? Pystyn vaikuttamaan... (1 Täysin eri mieltä - 7 Täysin samaa mieltä, 8 EOS)

Q3_1 siihen, mihin koulutukseen ja ammattiin päädyn.

Q3_2 oman asuinalueeni asioihin (esim. kehittäminen, lisärakentaminen tms.).

Q3_3 siihen, miten ja missä asun

Q3_4 poliittiseen päätöksentekoon

Q3_5 siihen, millaista elämästäni kokonaisuutena muodostuu

Q3_6 taloudelliseen hyvinvointiini

Q4. Mihin arvioisit itsesi seuraavilla asteikoilla väliltä 1-10?

Q4A Lapsuuden kotini kuului (1 Huono-osaisimmat - 10 Hyväosaisimmat)

Q4B Poliittisella asteikolla arvioisin itseni (1 Mahdollisimman vasemmalla - 10 Mahdollisimman oikealla)

Q4C Itseni nykyisin sijoittaisin (1 Huono-osaisimmat - 10 Hyväosaisimmat)

Q4D Arvoasteikolla arvioisin itseni (1 Mahdollisimman konservatiivinen - 10 mahdollisimman liberaali)

Q4E Tämän hetkinen tyytyväisyys omaan elintasooni (1 Erittäin tyytymätön - 10 Erittäin tyytyväinen)

Q4F Tyytyväisyys nykyiseen elämään (1 Erittäin tyytymätön - 10 Erittäin tyytyväinen)

Q4G Suhtaudun omaan tulevaisuuteeni (1 Erittäin pessimistisesti - 10 Erittäin optimistisesti)

Seuraavaksi kysymme näkemyksiäsi hyvinvointivaltioon ja yhteiskunnan tilaan liittyen

Q5. Mitä mieltä olet asioiden nykytilasta Suomessa? (1 Täysin eri mieltä - 7 Täysin samaa mieltä, 8 EOS)

Q5_1 Suomi perustuu vastavuoroisuudelle, jossa kansalaiset suorittavat velvollisuutensa ja hyvinvointivaltio huolehtii kansalaisistaan

Q5_2 Yleisesti suomalaisten elämän turvallisuus on turvattu

Q5_3 Kansalaisten tasa-arvoisuus on korkealla tasolla

Q5_4 Kansalaisten oikeudet ja velvollisuudet eivät ole tasapainossa

Q5_5 Yhteiskunnassa toteutuvat kansalaisvapaudet

Q5_6 Väkivalta ja terrorismi eivät aiheuta yhteiskunnassa merkittävää riskiä

Q5_7 Ihmisten onnellisuus on korkealla tasolla

Q5_8 Puhdas luonto ja ympäristö ovat uhattuina

Q5_9 Yleinen yhteiskuntamoraali on korkealla tasolla

Q5_10 Yleinen yhteiskuntasopu on korkealla

Q5_11 Väestöryhmien hyvinvointierot maassamme ovat hyvin pieniä

Q5_12 Väestön hyvinvoinnin kokonaistilanne on tällä hetkellä hyvä

Q5_13 Viiden vuoden kuluttua väestön hyvinvoinnin kokonaistilanne on hyvä

Q5_14 Suomalaiset ovat yhtenäinen kansakunta, jolla on selvät yhteiset tavoitteet

Q5_15 Sosiaalinen eriarvoisuus on kasvanut eri väestöryhmien välillä

Q5_16 Sellaisten ihmisten määrä, jotka ovat syrjäytyneet normaalista elämänmenosta kasvaa Suomessa koko ajan

Q6. Mitä mieltä olet seuraavista verotukseen liittyvistä väittämistä? (1 Täysin eri mieltä - 7 Täysin samaa mieltä, 8 EOS)

Q6_1 Korkea veroaste kuuluu pohjoismaiseen hyvinvointimalliin ja tulee siksi hyväksyä

Q6_2 Suomalaisen yhteiskunnan turvallisuus ja palvelut ovat hyvä vastine verorahoille

Q6_3 Verojen alentaminen uhkaisi välttämättömien hyvinvointipalvelujen rahoitusta

Q6_4 Verotus Suomessa on kaiken kaikkiaan liian ankaraa

Q6_5 Hyvinvointipalveluiden tasoa on pidettävä yllä, vaikka se tarkoittaisi veronkorotuksia-kin

Q7. Mitä mieltä olet julkisten palveluiden tuottamisesta Suomessa? (1 Täysin eri mieltä - 7 Täysin samaa mieltä, 8 EOS)

Q7_1 Olennaista julkisissa palveluissa on, että ne ovat kaikkien saatavilla

Q7_2 Hyvinvointipalvelujen tulevaisuudennäkymät Suomessa eivät aiheuta minussa huolta

Q7_3 Koulutus ja koulutusjärjestelmä ovat Suomessa nykyisin korkealla tasolla

Q7_4 Sosiaalipalvelut (mm. perhetyö, kuntoutus, asumispalvelut) toimivat Suomessa yleisesti ottaen hyvin.

Q7_5 Suomessa terveyspalvelut toimivat yleisesti ottaen hyvin

Q7_6 Valtion ja kuntien tulisi tuottaa pääosa väestön tarvitsemista sosiaali- ja terveyspalveluista

Q8. Mitä mieltä olet seuraavista tuloeroja koskevista väittämistä? (1 Täysin eri mieltä - 7 Täysin samaa mieltä, 8 EOS)

Q8_1 Tuloerojen kasvaminen yhteiskunnassa ei häiritse, kunhan heikoimmassa asemassa olevista pidettäisiin huolta

Q8_2 Jos tuloerojen kasvaminen sallittaisiin, hyödyttäisi se yhteiskunnan taloudellista kehittymistä ja välillisesti kaikkia

Q8_3 Tuloerot ovat vaarallisia, koska ne lisäävät eriarvoisuutta yhteiskunnassa

Q8_4 Tuloerot ovat vaarallisia, koska ne saattavat synnyttää voimakkaita ristiriitoja eri ryhmien välillä

Q8_5 Tuloerot väestöryhmien välillä ovat kasvaneet maassamme liian suuriksi

Q9. Suomen yhteiskuntajärjestelmästä (mm. palvelut, sosiaaliturva, verotus) puhutaan usein pohjoismaisena hyvinvointimallina. Mitä mieltä olette seuraavista hyvinvointimalleja koskevista kriittisistä väittämistä? (1 Täysin eri mieltä - 7 Täysin samaa mieltä, 8 EOS)

Q9_1 Hyvinvointimallia tulisi kehittää nykyistä tiiviimmässä yhteistyössä yksityisen sektorin

kanssa

Q9_2 Hyvinvointimalli holhoaa ja passivoi liiaksi ja se vie kansalaisten oma-aloitteisuuden

Q9_3 Hyvinvointimalli kaipaa perusteellista uudistamista ja karsintaa

Q9_4 Hyvinvointimalli on nostanut verotuksen kestävämmän korkealle

Q9_5 Hyvinvointimalli sisältää monille "saavutettuja etuja", joista luopuminen on vaikeaa

Q10. Mitä mieltä olet seuraavista hyvinvointimallia puolustavista väittämistä? (1 Täysin eri mieltä - 7 Täysin samaa mieltä, 8 EOS)

Q10_1 Hyvinvointimalli on yhteiskuntajärjestelmänä perusarvo, jota ei saa heikentää missään oloissa

Q10_2 Hyvinvointimalli takaa sosiaalisen oikeudenmukaisuuden ja tasa-arvon toteutumisen yhteiskunnassa

Q10_3 Hyvinvointimalli on säilytettävissä nykyisellään

Q10_4 Hyvinvointimalli on ollut viime vuosina jo liiallisen karsinnan ja alasajon kohteena

Viimeisessä osiossa kysytään mielipidettäsi maanpuolustuksesta ja puolustuspolitiikasta sekä omasta roolistasi maanpuolustuksessa.

Q11 Mitä mieltä olet seuraavista väittämistä? (1 Täysin eri mieltä - 7 Täysin samaa mieltä, 8 EOS)

Q11_1 Suomen aseelliseen puolustamiseen varautuminen on yhtä tärkeää nyt kuin viime sotien aikana.

Q11_2 Suomessa varaudutaan liikaa aseelliseen puolustamiseen - todelliset uhat ovat jotakin muuta kuin aseellinen hyökkäys

Q11_3 Jos Suomeen hyökätään, niin suomalaisten olisi mielestäni puolustauduttava aseellisesti kaikissa tilanteissa, vaikka tulos näyttäisi epävarmalta.

Q11_4 Yleinen asevelvollisuus on Suomessa ”arvo sinänsä”, joka pitäisi säilyttää kaikissa olosuhteissa.

Q11_5 Suomalainen yhteiskuntajärjestys on puolustamisen arvoinen.

Q11_6 Kansalaisten eriarvoistuminen on todellinen uhka suomalaisten maanpuolustustahdolle

Q11_7 Koen asepalveluksen suorittamisen kunnia-asiana.

Q11_8 Velvollisuuteni on puolustaa aseellisesti tai muissa tehtävissä maatani, jos sitä uhaetaan.

Q11_9 Asepalvelukseen tulee valikoida vain kaikkein motivoituneimmat henkilöt.

Q11_10 Koen, että vahvalla kansallisella identiteetillä on merkitystä nykypäivänä

Q11_11 Puolustusvoimille myönnettäviä varoja tulisi lisätä.

Q11_12 Vapaaehtoisten maanpuolustusjärjestöjen työ on turvallisuutemme kannalta tarpeellista (esim. Suomen Reserviupseeriliitto, Reserviläisliitto, Naisten Valmiusliitto, Maanpuolustusnaisten Liitto)

Q11_13 On hyvä, että Suomi osallistuu kriisinhallintaoperaatioihin

Q12. Millainen on aiempi ja nykyinen osallistuminen maanpuolustukseen asevelvollisuuden, kansainvälisten operaatioiden ja maanpuolustusjärjestöjen kautta? (Kyllä, Ei, EOS)

Q12_1 Oletko suorittanut asevelvollisuuden tai vapaaehtoisen asepalveluksen?

Q12_2 Oletko suorittanut siviilipalveluksen?

Q12_3 Olen jäsen maanpuolustusjärjestössä.

Q12_4 Toimin aktiivisesti maanpuolustusjärjestössä.

Q12_5 Olen ollut kansainvälisessä operaatiossa

Q12D Voisitko ajatella liittyväsi maanpuolustusjärjestöön? (Kyllä, Ei, EOS)

Q13. Ohessa luetellaan erilaisia vapaaehtoisjärjestöjä ja yhdistyksiä. Vastaa missä niistä toimit aktiivisesti, missä olet vain rivijäsenenä ja mihin et kuulu lainkaan? (Ei kuulu, Rivi-jäsen, Aktiivi)

Q13_1 Maanpuolustukseen liittyvä järjestö

Q13_2 Urheiluseura tai kuntoliikuntajärjestö

Q13_3 Opinto-, taide-, musiikki- tai kulttuurijärjestö

Q13_4 Ammattijärjestö/-liitto (edunvalvonnallinen)

Q13_5 Muu ammatillinen yhdistys (ei-edunvalvonnallinen)

Q13_6 Puolue tai puolueyhdistys

Q13_7 Luonnonsuojelu- tai ympäristöjärjestö

Q13_8 Hyväntekeväisyysjärjestö

Q13_9 Vapaaehtoiseen pelastuspalveluun kuuluva järjestö

Q13_10 Joku muu vapaaehtoisjärjestö

Q14 Kuinka monta vuorokautta olet osallistunut maanpuolustusta tai kriisiajan toimintaa tukevaan koulutukseen jossain roolissa (esim. kouluttaja, reserviläinen, opiskelija) viimeisen viiden vuoden aikana? (Ei yhtään, 1-7 vrk, 8-14 vrk, 14-30 vrk, 1-2 kk, 2-4 kk, Enemmän kuin 4 kk)

Q14_1 Sotilaallinen maanpuolustus, yleensä vapaaehtoinen tai käsketty kertausharjoitus (pl. yleiseen asevelvollisuuteen kuuluva varusmiespalvelus tai naisten vapaaehtoinen asepalvelus)

Q14_2 Kansainväliseen operaatioon liittyvä koulutus (pl. itse mahdollinen operaatiossa käytetty aika)

Q14_3 Maanpuolustusjärjestöjen antama muu koulutus esim. kyberturvallisuuskoulutus

Q14_4 Viranomaisten työtä tukevaan toimintaan liittyvä koulutus esim. Vapaaehtoisen pelastuspalvelun tai siihen kuuluvan järjestön antama koulutus

Q15 Mitä mieltä olet seuraavista väittämistä, jotka liittyvät omaan rooliisi maanpuolustustoiminnassa? (1 Täysin eri mieltä - 7 Täysin samaa mieltä, 8 EOS)

Q15_1 Olisin valmis panostamaan maanpuolustustoimintaan enemmän kuin nykyisin

Q15_2 Koen, että minulla on velvollisuus hankkia osaamista, jotta osaisin toimia kriisitilanteissa.

Q15_3 Voisin tulevaisuudessa ajatella osallistuvani maanpuolustusjärjestöjen toimintaan.

Q15_4 Toiminta maanpuolustusjärjestöissä ei kiinnosta minua.

Q16 Mikäli osallistut maanpuolustusjärjestöjen toimintaan, valitse vaihtoehdoista sinua motivoivia tekijöitä. Voit valita useampia vaihtoehtoja.

Q16_1 En osallistu maanpuolustusjärjestöjen toimintaan

Q16_2 Maanpuolustustahto

Q16_3 Yhteisöllisyys

Q16_4 Kansalaisille tarpeellisten taitojen oppiminen

Q16_5 Ammatillinen hyöty

Q16_6 Sotilastaitojen oppiminen/ylläpitäminen

Q16_7 Uusien tuttavien saaminen

Q16_8 Verkostoituminen

Q16_9 Joku muu, mikä (avoin tekstikenttä)

Q17 Mikäli et toimi vapaaehtoisissa maanpuolustusjärjestöissä, niin mitkä seuraavista tekijöistä vaikuttavat siihen. Voit valita useamman vaihtoehdon. En ole mukana, koska

Q17_1 kysymys ei koske minua, koska toimin vapaaehtoisena

Q17_2 koen, että armeijan käyminen riittää

Q17_3 haluan tehdä vapaa-ajallani muunlaisia asioita

Q17_4 koen, että olen liian vanha harrastamaan maanpuolustusasioita

Q17_5 koen, että terveyteni /ikäni puolesta en kykene harrastamaan maanpuolustusasioita

Q17_6 minulla on ideologiset/vakaumukselliset syyt olla harrastamatta maanpuolustusasioita

Q17_7 perhetilanteeni on sellainen, että kykene harrastamaan vaikka haluaisinkin

Q17_8 työtilanteeni on sellainen, että kykene harrastamaan vaikka haluaisinkin

Q17_9 koen, että minulla ei ole osallisuutta maanpuolustustyössä

Q17_10 minulla ei ole riittävästi tietoa miten voisin harrastaa maanpuolustusasioita

Q17_11 en ole miettinyt asiaa

Q18 Jos Suomeen hyökätään, millaisiin maanpuolustustehtäviin katsoisit voivasi osallistua? Voit valita useamman vaihtoehdon.

Q18_1 Aseellisessa sodanajan tehtävässä.

Q18_2 Ammattini mukaisessa varautumistehtävässä (VAP).

Q18_3 Väestönsuojelutehtävät

Q18_4 Kenttäarmeijan huoltoon liittyvät tehtävät ns. "selustassa tai kotirintamalla"

Q18_5 Siviiliväestön huoltoon liittyvät tehtävät

Q18_6 Lääkintä/sairaanhoito

Q18_7 Henkinen huolto

Q18_8 Muut minulle käsketyt tehtävät

Q18_9 Ei minkäänlaiset tehtävät (aatteelliset syyt)

Q18_10 Ei minkäänlaiset tehtävät (terveydelliset/ikään liittyvät syyt)

Q18_11 Ei minkäänlaiset tehtävät (muu perustelu)

Q18B. Olen pohtinut yleisesti maanpuolustusta omasta mielestäni (1 erittäin vähän - 10 erittäin paljon)

Q18C. Tietoisuuteni eri mahdollisuuksistani osallistua maanpuolustukseen on (1 erittäin epätietoinen - 10 erittäin tietoinen)

Q19 Oli roolisi millainen tahansa, kuinka tyytyväinen olet tällä hetkellä tähän rooliisi maanpuolustuksessa? (1 Erittäin tyytymätön - 10 Erittäin tyytyväinen)

Q20. Mitä mieltä olet seuraavista väittämistä? (1 Täysin eri mieltä - 7 Täysin samaa mieltä, 8 EOS)

Q20_1 Suomen puolustuspolitiikkaa on mielestäni hoidettu viime vuosina hyvin.

Q20_2 Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa on mielestäni hoidettu viime vuosina hyvin.

Q20_3 Suomessa on varauduttu hyvin erilaisiin turvallisuusuhkiin

Q20_4 Yhteiskunnan tulisi lisätä rahoitusta vapaaehtoisen maanpuolustuksen järjestöille niin, että niiden tarjoama koulutus olisi maksutonta halukkaille kansalaisille

Q20_5 Suomeen ei kohdistu sotilaallista uhkaa

Q20_6 On erittäin epätodennäköistä, että Suomeen kohdistuu sotilaallinen uhka tulevan kymmenen vuoden kuluessa.

Q20_7 Suomeen ei kohdistu kyber- tai informaatiovaikuttamista

Q20_8 On erittäin epätodennäköistä, että Suomeen kohdistuu hybridiuhkaa tulevan kymmenen vuoden kuluessa (esim. kyber- tai informaatiovaikuttamista, mahdollisesti yhdistettynä "perinteisiin" sodankäynnin keinoihin)

Q21. Seuraavat tekijät parantavat mielestäni Suomen puolustusta (1 Täysin eri mieltä - 7 Täysin samaa mieltä, 8 EOS).

Q21_1 Kansalaisten korkea maanpuolustustahto

Q21_2 Miesten yleinen asevelvollisuus

Q21_3 Naisten vapaaehtoinen asepalvelus

Q21_4 Puolustusmateriaalin (mm. asejärjestelmät ja kalusto) riittävä määrä, laatu ja huoltovarmuus

Q21_5 Puolustusmäärärahojen riittävä taso

Q21_6 Reservin riittävä koko

Q21_7 Osallistuminen kansainvälisiin harjoituksiin

Q21_8 Osallistuminen kansainvälisiin operaatioihin

Q21_9 Säännölliset reservin kertausharjoitukset

Q21_10 Hyvä yhteistyösuhde länsivaltoihin (esim. EU, Ruotsi, USA)

Q21_11 Johto- ja asejärjestelmien yhteensopivuus Naton kanssa

Q22. Eri hallituskausilla saatetaan joutua tekemään puolustuspoliittisia ratkaisuja, jotka voivat vaikuttaa myös kansalaiseen. Mitä mieltä olet seuraavista väittämistä? (1 Täysin eri mieltä - 7 Täysin samaa mieltä, 8 EOS).

Q22_1 Minua ei merkittävästi häittäisi, vaikka reservien ja resurssien pienentyessä mahdollisuudet aktiiviseen rooliin maanpuolustuksessa heikkenisivät itsellenikin

Q22_2 Minua ei merkittävästi häittäisi nykyisen roolini muuttuminen osallistavampaan suuntaan lisättyjen kansallisvelvollisuuksien kautta

Q22_3 Luotan siihen, että mahdolliset puolustusratkaisut ovat perusteellisesti pohdittuja ja perusteltuja

Q22_4 Kaikkien rooli maanpuolustuksessa erityisesti sodan aikana ei voi olla itselle mieluisen

Q22_5 Yhteiskunnan turvaamisessa ja puolustamisessa yhteiskunnan etu menee joskus yksilön edun edelle.

Q22_6 Kaikilla kansalaisilla on oltava mahdollisuus löytää itselleen mahdollisimman motivoiva rooli maanpuolustuksessa

LIITE 2 Tutkimuksessa käytetyt faktorit ja niiden väittämät

Taulukko 1L2 *Asenne puolustuksen resursseihin ja henkilökohtaiseen osallisuuteen – maanpuolustusfaktorin väittämät*

Osio	Väittämä	k.a.	s	Faktorilataus	Selitysaste	Puhdistettu osiokorrelaatio
ASENNE PUOLUSTUKSEN RESURSSIEIHIN JA HENKILÖKOHTAISEEN OSALLISUUTEEN (ML. KANSALLINEN IDENTITEETIN MERKITYS)						
Q20_4	Yhteiskunnan tulisi lisätä rahoitusta vapaaehtoisen maanpuolustuksen järjestöille niin, että niiden tarjoama koulutus olisi maksutonta halukkaille kansalaisille	4,55	1,69	1,02	0,53	0,71
Q11_12	Vapaaehtoisten maanpuolustusjärjestöjen työ on turvallisuutemme kannalta tarpeellista (esim. Suomen Reserviupseeriliitto, Reserviläisliitto, Naisten Valmiusliitto, Maanpuolustusnaisten Liitto)	5,36	1,65	0,88	0,59	0,76
Q11_11	Puolustusvoimille myönnettäviä varoja tulisi lisätä.	4,69	1,75	0,70	0,55	0,74
Q11_10	Koen, että vahvalla kansallisella identiteetillä on merkitystä nykypäivänä	5,50	1,54	0,59	0,46	0,66

Extraction Method: Principal Axis Factoring. Rotation Method: Promax with Kaiser Normalization.

Taulukko 2L2 *Asenne asevelvollisuuteen maanpuolustusfaktorin väittämät*

Osio	Väittäjä	k.a.	s	Faktorilataus	Selitysaste	Puhdistettu osiokorrelaatio
Q11_4	Yleinen asevelvollisuus on Suomessa ”arvo sinänsä”, joka pitäisi säilyttää kaikissa olosuhteissa.	5,63	1,78	0,74	0,67	0,78
Q11_8	Velvollisuuteni on puolustaa aseellisesti tai muissa tehtävissä maatani, jos sitä uhataan.	5,72	1,76	0,68	0,69	0,81
Q11_3	Jos Suomeen hyökätään, niin suomalaisten olisi mielestäni puolustauduttava aseellisesti kaikissa tilanteissa, vaikka tulos näyttäisi epävarmalta.	5,48	1,76	0,65	0,59	0,75
Q11_7	Koen asepalveluksen suorittamisen kunniasiana.	5,45	1,94	0,62	0,71	0,78
Q11_1	Suomen aseelliseen puolustamiseen varautuminen on yhtä tärkeää nyt kuin viime sotien aikana.	5,33	1,79	0,55	0,66	0,81
Q11_2 (K)	Suomessa varaudutaan liikaa aseelliseen puolustamiseen - todelliset uhat ovat jotakin muuta kuin aseellinen hyökkäys	4,21	1,92	0,49	0,39	0,56

Extraction Method: Principal Axis Factoring. Rotation Method: Promax with Kaiser Normalization.

Taulukko 3L2 *Luottamus puolustus-, ulko-, ja turvallisuuspolitiikan hoitoon – maanpuolustusfaktorin väittämät*

Osio	Väittävä	k.a.	s	Faktorilataus	Selitysaste	Puhdistettu osiokorrelaatio
LUOTTAMUS PUOLUSTUS-, ULKO- JA TURVALLISUUSPOLITIIKAN HOITOON						
Q20_2	Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikka on mielestäni hoidettu viime vuosina hyvin.	5,15	1,51	1,01	0,69	0,79
Q20_1	Suomen puolustuspolitiikka on mielestäni hoidettu viime vuosina hyvin.	5,11	1,41	0,85	0,66	0,76
Q20_3	Suomessa on varauduttu hyvin erilaisiin turvallisuushkiin	4,75	1,40	0,83	0,47	0,64
Q22_3	Luotan siihen, että mahdolliset puolustusratkaisut ovat perusteellisesti pohditu ja perusteltuja	5,05	1,49	0,56	0,47	0,68
Q11_13	On hyvä, että Suomi osallistuu kriisinhallintaoperaatioihin	5,50	1,51	0,53	0,28	0,51
Q11_5	Suomalainen yhteiskuntajärjestys on puolustamisen arvoisen.	6,19	1,20	0,41	0,35	0,58

Extraction Method: Principal Axis Factoring. Rotation Method: Promax with Kaiser Normalization.

Taulukko 4L2 *Tietoisuus maanpuolustuksesta ja sen osallistumismahdollisuuksista - maanpuolustusfaktorin väittämät*

Osio	Väittäjä	k.a.	s	Faktorilataus	Selitysaste	Puhdistettu osiokorrelaatio
Q18C	Tietoisuuteni eri mahdollisuuksistani osallistua maanpuolustukseen on; 1 erittäin epätietoinen - 10 erittäin tietoinen	4,91	2,76	1,00	0,47	0,69
Q18B	Olen pohtinut yleisesti maanpuolustusta omasta mielestäni; 1 erittäin vähän - 10 erittäin paljon	5,35	2,83	0,62	0,47	0,69

Extraction Method: Principal Axis Factoring. Rotation Method: Promax with Kaiser Normalization.

Taulukko 5L2 *Suhtautuminen yksilön etuun suhteessa valtion etuun –maanpuolustusfaktorin väittämät*

Osio	Väittäjä	k.a.	s	Faktorilataus	Selitysaste	Puhdistettu osiokorrelaatio
Q22_4	Kaikkien rooli maanpuolustuksessa erityisesti sodan aikana ei voi olla itselle mieluisin	5,48	1,48	0,77	0,32	0,56
Q22_5	Yhteiskunnan turvaamisessa ja puolustamisessa yhteiskunnan etu menee joskus yksilön edun edelle.	5,71	1,30	0,73	0,32	0,56

Extraction Method: Principal Axis Factoring. Rotation Method: Promax with Kaiser Normalization.